Ders: Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi
Ünite: III – Din ve Hayat

Kavramlar:

Din, sanat, iktisat, sosyal değişim.

Konular:

- Din ve Aile
- Din, Kültür ve Sanat
- Din ve Çevre
- Din ve Sosyal Değişim
- Din ve Ekonomi
- Din ve Sosyal Adalet
- Kur’an’dan Mesajlar

Sunumdaki Başlık Türleri:

- Konu başlığı
- Alt başlık/Kazanım
- Okuma parçası

Din ve Aile

İslam, aile kurumu üzerinde hassasiyetle durmuştur. Toplumsal hayatın en temel birimi ve sosyal yapının çekirdeği olan aile, insanlık tarihiyle yaşıt bir kurumdur.

Hz. Muhammed'in kızı Hz. Fatıma ile Hz. Ali'nin düğünleri, Haziran 624'te Mescid-i Nebevi'de gerçekleşmiştir. Onların mutlu evliliği, diğer Mü'minler için örnek olmuştur.

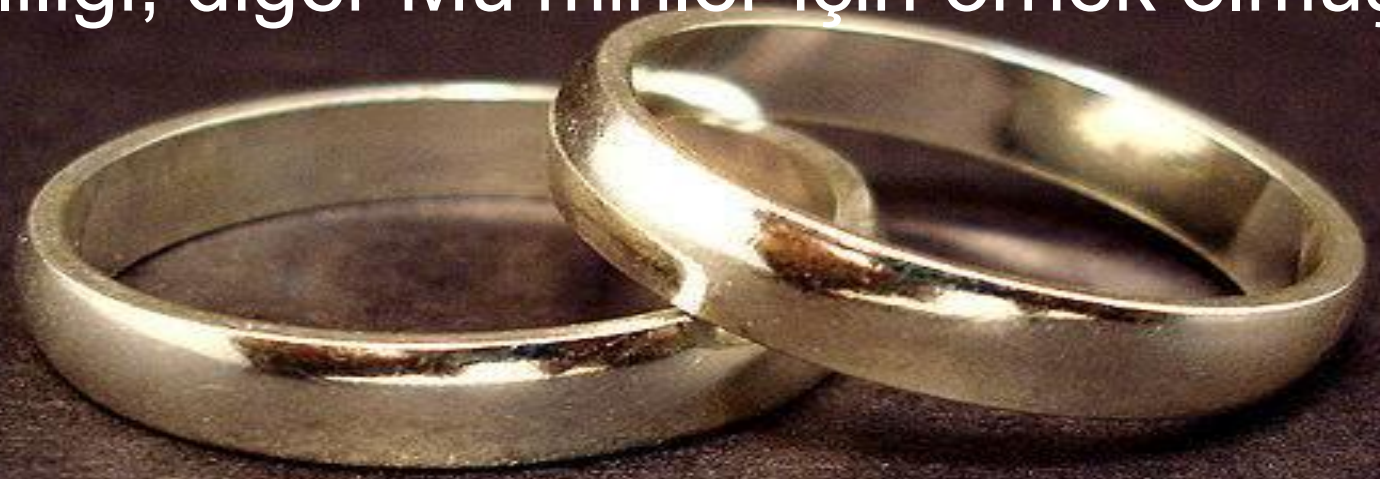

Josette-Marie: “Müslümanlarla komşuluk yapardım. Böylece Müslümanların yaşlı insanlara verdiği değeri gördüm. Avrupa`da tam tersi. Evlatlar yaşlı anne babalarından kurtulmak için onları huzur evlerine gönderiyorlar. Müslüman tanıdıklarım bana karşı her zaman saygılı ve şefkatli oldular. Hristiyan olmama rağmen, bana yardımda bulundular ve bir karşılık istemediler. Onların bu iyilikseverliği kelime-i şehadet getirmemde en önemli etken oldu.” (Kaynak: http://www.timeturk.com/tr/2013/04/14/92-yasinda-musluman-oldu.html).

İslam’da Aile İçi İletişim Sorumluluk ve Görevler

Evliliğe adım atılırken verilecek kararlar; evlilik kurumunun devamlılığı, korunması ve aile bireylerinin mutluluğu açısından önemlidir. Bu sebeple Hz. Muhammed eş seçiminde insanların zenginlik, asalet, güzellik ve dindarlık gibi kriterleri göz önünde bulundurduklarını ifade ettikten sonra dindarlığın seçilmesini tavsiye etmiştir.

Hem Hz. Fâtıma'ya hem de Hz. Ali'ye derin bir sevgi besleyen Hz. Muhammed, zaman zaman onların evine giderek aralarında meydana gelen ufak tefek anlaşmazlıklarda aralarını bulur, kendilerine nasihat ederdi. Hz. Muhammed'in soyu, kızı Hz. Fâtıma ile devam etmiştir *(Prof.Dr. İbrahim Sarıçam, Hz. Muhammed ve Evrensel Mesajı, Ankara 2003, s. 293)*.

Rasulullah çarşıda pazarda kendi yükünü kendi taşır, ev işlerinde ailesine yardımcı olurdu. O, elbiselerini yamar, ayakkabılarını tamir eder ve keçileri sağardı.

Bağış ve ihsanda çocuklarınızın arasını eşit tutun. Eğer ben birini üstün tutacak olsaydım, kızları üstün tutardım.

Hz. Muhammed

(Münavi, Feyzü'l-Kadir, IV, 84).

Kur'an'da Bahsedilen Cennette Kadınlara Hiçbir Şey Vaad Edilmemiş Midir?

"Erkek olsun kadın olsun, her kim Mü'min olarak iyi işler yaparsa, işte onlar cennete girerler ve zerre kadar haksızlığa uğramazlar." *(Nisa [4] 124).*

Allah katında üstünlük erkek veya kadın olmakta değil, takva sahibi yani muttaki olmaktadır *(Hucurat [49] 13).* **Takva sahibi olan bu muttakilere ödüller cinsiyetleri üzerinden değil, takvalı olmalarının derecesine göre verilecektir. Muttakiler ezvac** *(eşlerle)* **yani hûr** *(huri)* **ile eşleştirileceklerdir** *(Bakara [2] 25).* **Arapçada hûr kelimesi hem dişil hem de eriller için kullanılır. Kur'an'da hûrların cinsiyetinden ve onlarla cinsel birliktelikten, sayılarından bahsedilmez. Hûr, cennet arkadaşı demektir. Vildan ve ğilman da cennetlik olan kadın ve erkeklere hizmet eden görevlilerdir. Cinsel çağrışım yapıyor görünen ayetlerin anlamları erkek egemen zihniyet tarafından saptırılmıştır.**

Dolayısıyla Kur'an'a göre muttaki olan erkekler gibi kadınlar da Rabbleri tarafından cennette ödüllendirileceklerdir.

Çocuğa Bir İsmi Kadın, Bir İsmi Erkek Versin!

İsim verirken bazen erkekler kendi istedikleri ismi dayatabiliyorlar. Oysaki empati yapmak gerekir. Acaba kendisi, eşinin yerinde olsaydı neler hissederdi? Kadın da gayet haklı olarak bir isim vermek isteyebilir. Bu nedenle bir ismi erkek, diğer ismi de kadın seçmeli. Böylece hem çocuğun iki ismi olduğu için daha sonra isim karışıklıkları kolay önlenir, hem de ailenin iki ferdinin de isteği yerine gelmiş olur.

Ailede her bireyin yerine getirmesi gereken bazı görevleri vardır. Herkes görevinin bilincinde olmalı ve onu yerine getirmelidir. Eşler öncelikli olarak birbirlerine iyi davranmalı, birbirlerinin haklarını gözetmelidir.

Kalıcı bir ilişki nasıl kurulur
Benliğimizden değil egomuzdan
vazgeçmeliyiz

Mutfak Kuralları

Ellerini yıka

DUA ET

Nazik ol

sofrayı kurmaya yardım et

cep telefonuyla masaya oturma

HER ŞEYİN TADINA BAK

sebze ye

teşekkür et ♡ aşçıyı öp

sofrayı toplamaya yardım et

Gününden bahset

AİLENLE VAKİT GEÇİRMEKTEN MUTLU OL

Ailenizin size olan
güvenini kazanmanız
yıllarınızı, ama
kaybetmeniz
saniyelerinizi alır.

Ailenizin size veremediklerinden şikâyet etmeyin.
Belki de size verdikleri, sahip oldukları her şeydir!

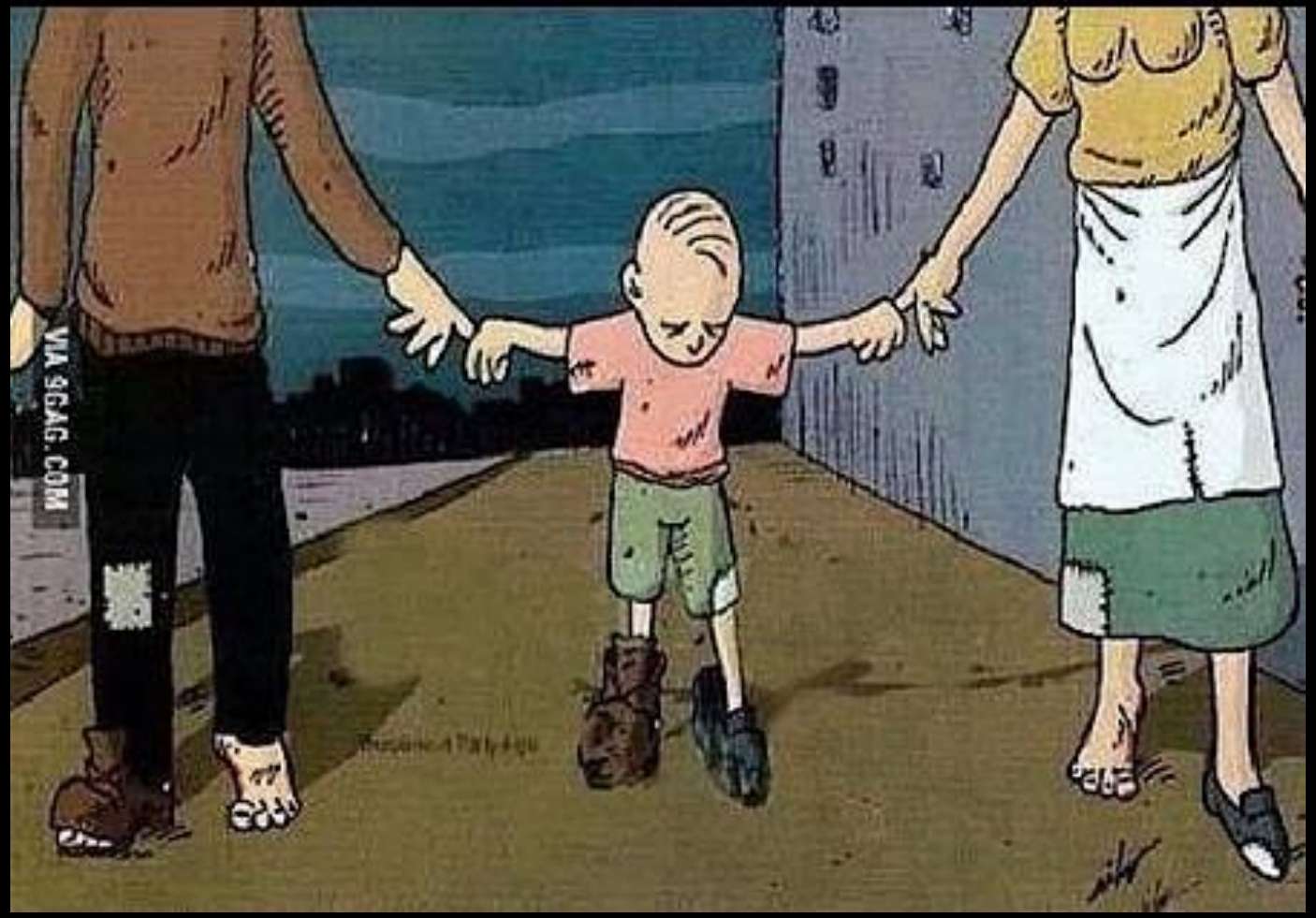

Artvin’de iki anne yola düşer. Birisi sırtında şefkat taşır, diğeri gözlerinde minnet.

BABAA!
ŞİMDİ DEĞİL OĞLUM.
BABAA
ŞİMDİ DEĞİL OĞLUM
BABA
ŞİMDİ DEĞİL OĞLUM
OĞLUM?
ŞİMDİ DEĞİL BABA !!

İffet, güzelliğin zekatıdır. **Hz. Ali**

Aile içinde sağlıklı bir iletişim için doğru davranışlarda bulunulması gereklidir. Kızı Hz. Fatıma yanına geldiğinde Hz. Muhammed'in ayağa kalkması, onu öpmesi ve kendi yerine oturtarak ona olan sevgisini göstermesi; Hz. Fatıma'nın da aynı şekilde babasına hürmet etmesi sağlıklı bir iletişim için örnektir.

İslam dini, ebeveynlerin görev ve sorumluluklarını belirlediği gibi; çocukların görevlerini de belirlemiştir. Çocuğun anne babasına iyi davranması, aile bireyleri ile iyi geçinmesi, ev işlerinde aile bireylerine yardımcı olması, onların kendisi için sağladığı maddi ve manevi imkânların değerini bilmesi, eğitimiyle ilgili çaba sarf etmesi, aile içi sorunlarda yapıcı rol üstlenmesi başlıca görevlerindendir.

Anne-Babamızın Her Sözüne İtaat Etmek Zorunda Mıyız?

İncil'e göre anne-babanın sözünü dinlemek zorunludur *(İncil, Efesliler 6:1)*. Fakat Kur'an'a göre emredilen tek şey, onlara iyi davranmaktır. Onların her sözüne itaat etme zorunluluğu yoktur:

"Rabbin... anne babaya iyi davranmayı emretti." *(İsra [17] 23)*.

"Biz insanoğluna anne ve babasına iyi davranmasını bir görev olarak yükledik. Eğer onlardan herhangi birisi seni Allah'a ortak koşmada zorlarsa, sakın onlara itaat etme!" *(Ahkaf [46] 15)*.

"Eğer onlar seni, hakkında bilgin olmayan bir şeyi bana ortak koşman için zorlarlarsa, onlara itaat etme. Onlarla dünya işlerinde iyi geçin ve bana yönelen kimsenin yoluna uy..." *(Lokman [31] 15)*.

Anne babaya iyi davranmanın ölçüsü, onların hoşuna gidecek biçimde hareket etmek olmayıp akli, bilimsel ve ahlaki kurallara göredir. Sorgusuz sualsiz sadece Allah'a, O'nun Kur'an'daki emirlerine ve Rasul sıfatıyla elçisine itaat edilecektir. Allah'ın koymuş olduğu kurallara karşı söz söyleyen ve emir veren anne-babanın emirlerine boyun eğmek haram ve günahtır.

Soy, İnsanı Ahirette Kurtarabilir Mi?

Hz. Nuh oğlunu *(Hud [11] suresi 42-43)*, **Hz. İbrahim** babasını *(Tövbe [9] suresi 114)*, **Hz. Lut** eşini *(Tahrim [66] suresi 10)*, **Hz. Asiye** kocası olan firavunu kurtaramadı *(Hud [11] suresi 97-98)*. Kurtuluş soyda değil, ancak çalışılanın karşılığına bağlıdır *(Necm [53] suresi 38-41)*.

Boşanma, evliliğin devamına imkân kalmadığı takdirde başvurulabilecek son seçenektir. Çünkü aile, İslam için çok değerli bir kurumdur. Ailenin korunması ve devamı temel amaçtır.

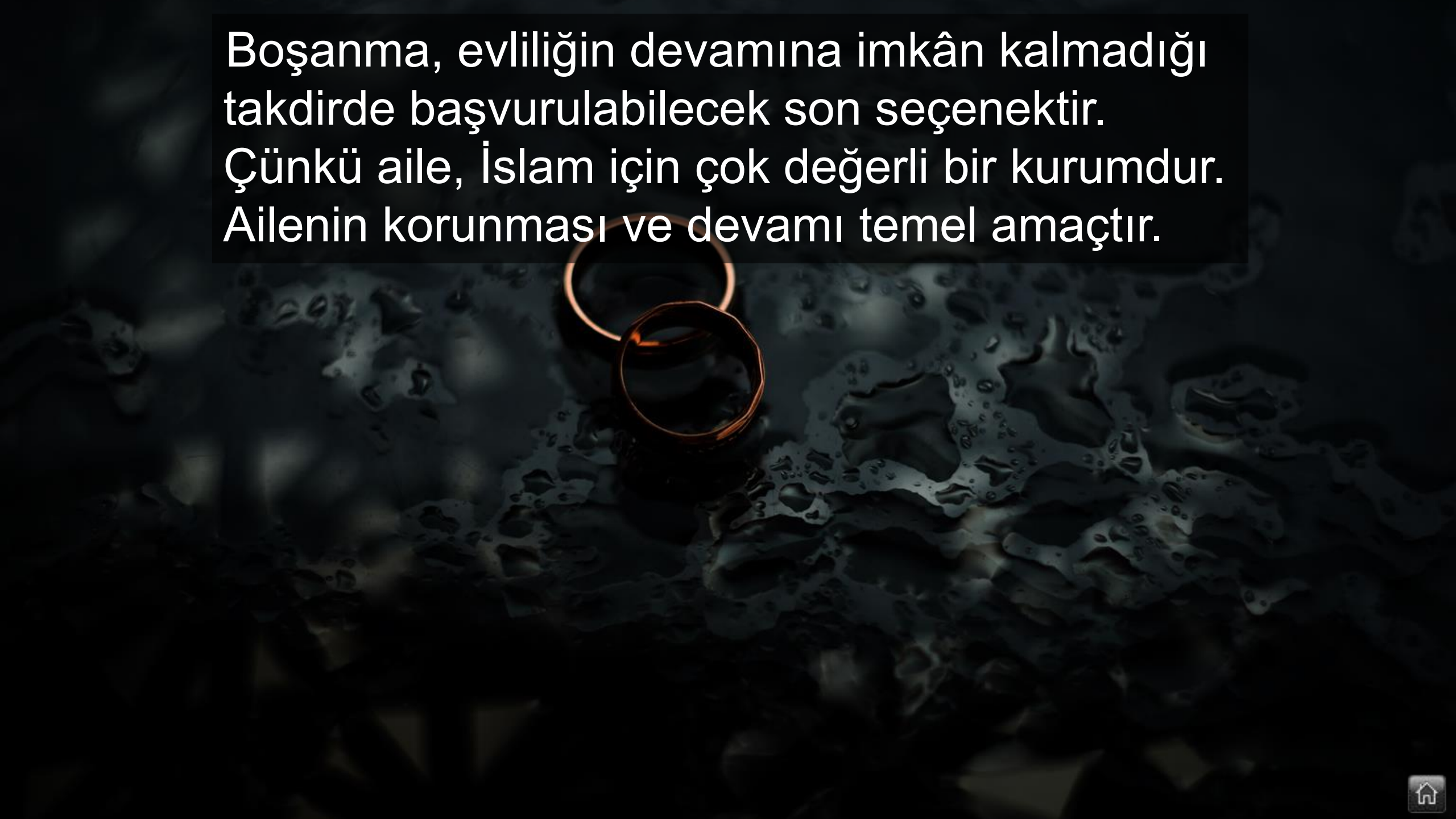

İftida: Kadının Boşanma Hakkı

Kadının kendisi Bakara 229'a göre *(iftida)* boşanma talebinde bulunabilir. Kadının boşanmasının tek şartı, mehri kocasına iade etmesidir. Habibe bint Sehl, kocasından boşanmak için Rasulullah'a başvurdu. Rasulullah kocasını da çağırdı. Kocası eşini sevdiği halde Habibe boşanmakta ısrar etti. Habibe, kocasının kendisine mehir olarak vermiş olduğu bahçeyi kocasına geri verince eşinden boşandı ve babasının evine döndü ***(Hadis, Buhari, Talak 12; Nesai, Talak 34; İbn Mace, Talak 22; Ebu Davud, Talak 18).***

Erkeğin, boşanmak üzere veya boşanmış olan kadına iyi davranması Allah’ın emridir *(Kur'an, Bakara [2] 229, 231).* Kadınlara kötü davranan, Allah’ın sınırını *(hududullah)* çiğnemiş olur. 14 adet olan Allah'ın sınırlarının 8 tanesi boşanma ile ilgilidir. Allah’ın çizdiği sınırı çiğnemek haramdır. Yine erkek, boşanmış eşinin başka birisiyle evlenmesine engel olamaz *(Bakara [2] 232).*

'Namus' İçin Cinayet İşlemeye İslamiyet İzin Vermez!

Hz. Muhammed, ifk *(iftira)* olayında Hz. Aişe'ye atılan iftira karşısında medeni bir tavır göstererek onu babasının evine yolladı olayın zamanla aydınlanmasını bekledi!

Herhangi bir 'namussuzluk' karşısında bir Mü'minin göstermesi gereken tavır, boşanmak ve sonucu Rabbine bırakmak olmalıdır! Bir yuvayı bozan her kimse, yaptığının karşılığını zaten dünyada da ahirette de görecektir! O kadını biz mi yarattık ki, hangi hakla, onun canına kastediyoruz?

Din, Kültür ve Sanat

İslam, kendine özgü bir medeniyet inşa etmiştir. Bu medeniyetin inşasının temelinde Kur’an ve Hz. Muhammed yer almaktadır.

İslam sanatı tevhid ilkesi çerçevesinde şekillenmiştir. Bu ilkeye göre hayatın her yönünü bütünleştiren bir birlik anlayışı benimsenir. İslam, putperestliği ortadan kaldırmak için uzun yıllar mücadele ettiğinden putperestliğe dönüşe sebep olabilecek eserleri üretmemiştir. Bu sebeple daha çok soyut içeriklere yer verilmiştir.

İslam medeniyetini oluşturan eserlerin genel özelliklerini şöyle sıralayabiliriz:

- Allah'ın birliği *(Tevhid)* vurgulanmıştır.
- Somut yerine soyut şekil ve kavramlara, sembollere yer verilmiştir.
- Sanatçı, mimar, üretim yapan kimse, Allah'ın yeryüzündeki sanatından görebildiklerini ve hissedebildiklerini yansıtmaya çalışmıştır.

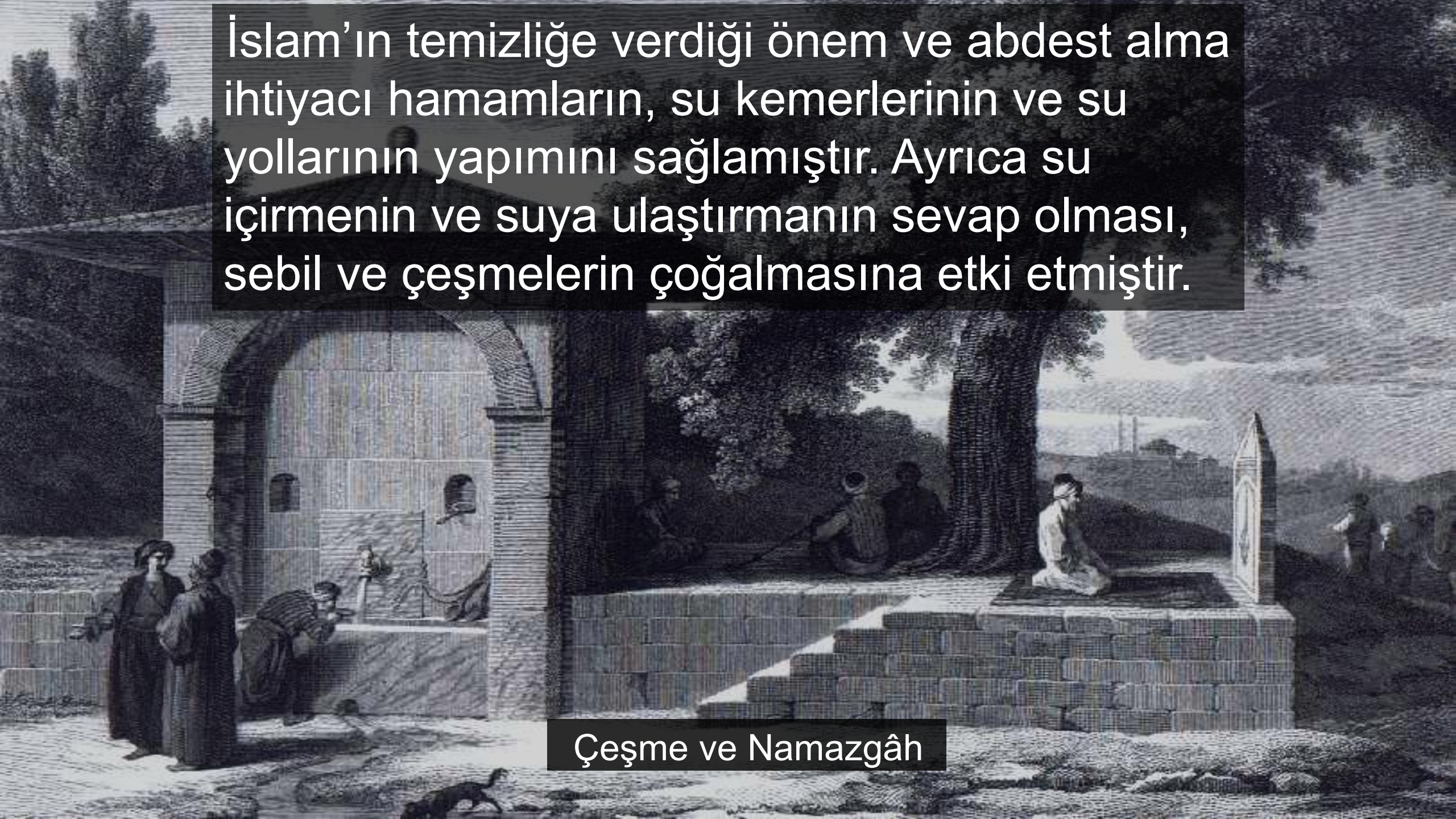

İslam’ın temizliğe verdiği önem ve abdest alma ihtiyacı hamamların, su kemerlerinin ve su yollarının yapımını sağlamıştır. Ayrıca su içirmenin ve suya ulaştırmanın sevap olması, sebil ve çeşmelerin çoğalmasına etki etmiştir.

Çeşme ve Namazgâh

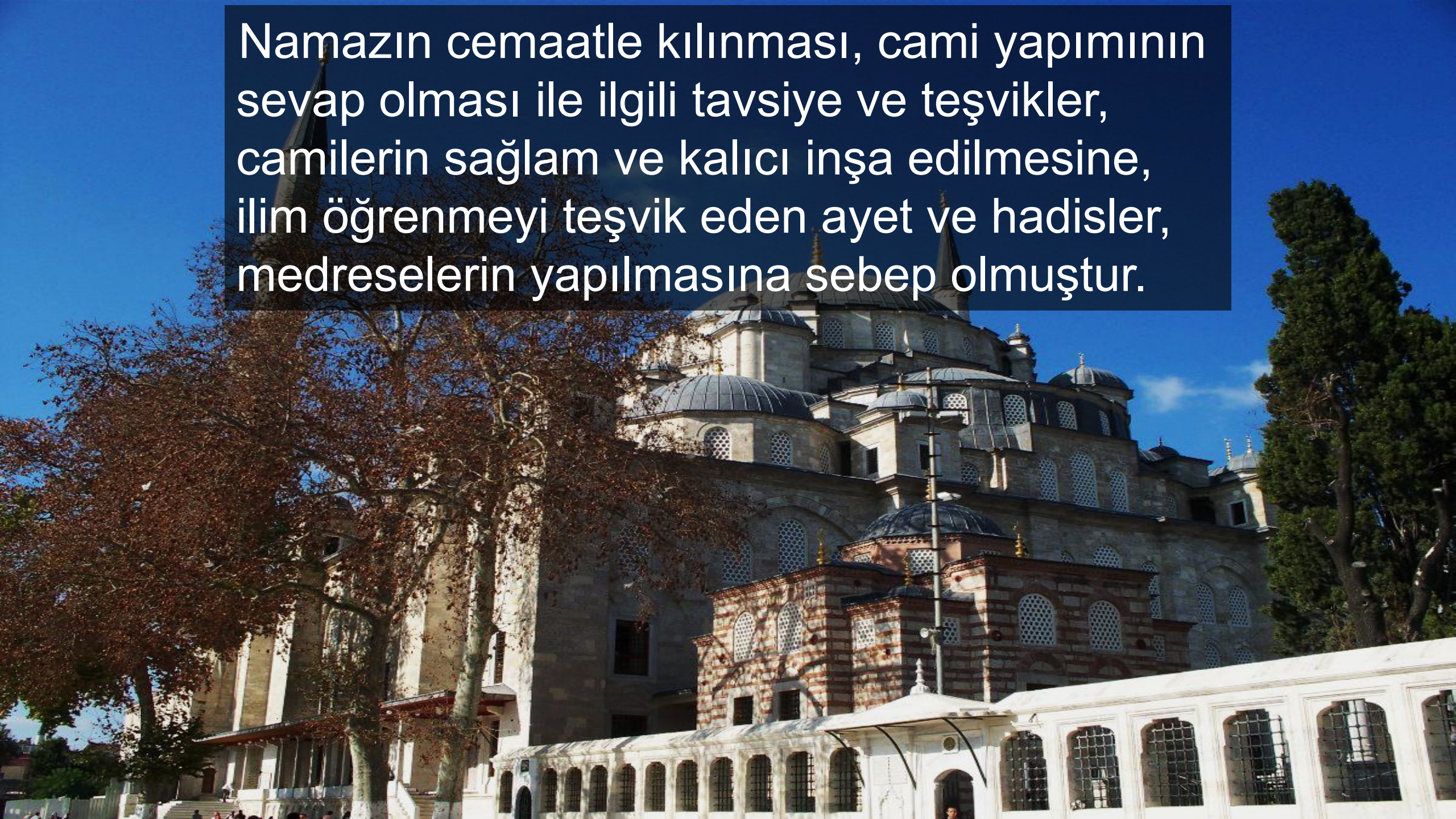

Namazın cemaatle kılınması, cami yapımının sevap olması ile ilgili tavsiye ve teşvikler, camilerin sağlam ve kalıcı inşa edilmesine, ilim öğrenmeyi teşvik eden ayet ve hadisler, medreselerin yapılmasına sebep olmuştur.

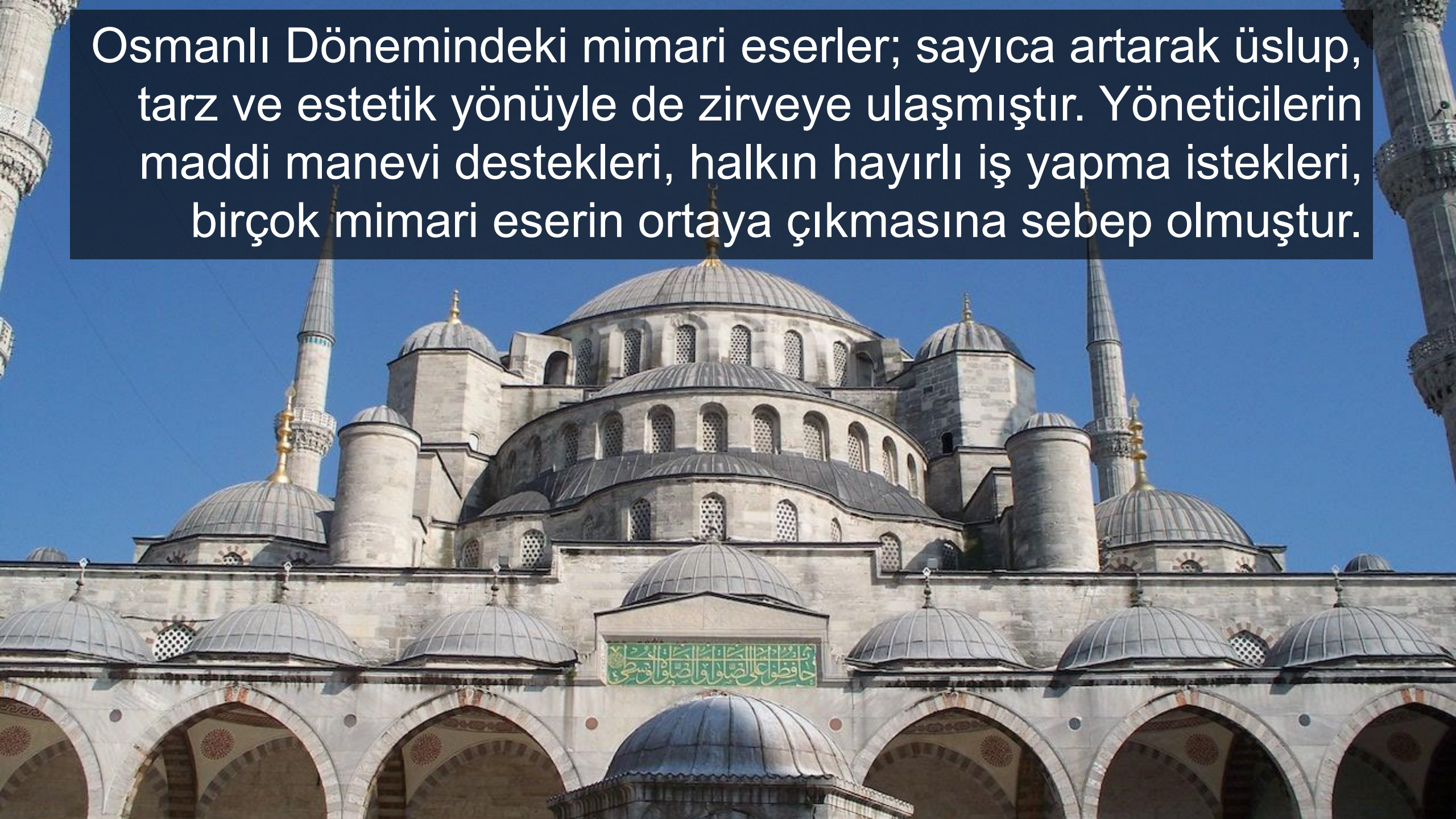

Osmanlı Dönemindeki mimari eserler; sayıca artarak üslup, tarz ve estetik yönüyle de zirveye ulaşmıştır. Yöneticilerin maddi manevi destekleri, halkın hayırlı iş yapma istekleri, birçok mimari eserin ortaya çıkmasına sebep olmuştur.

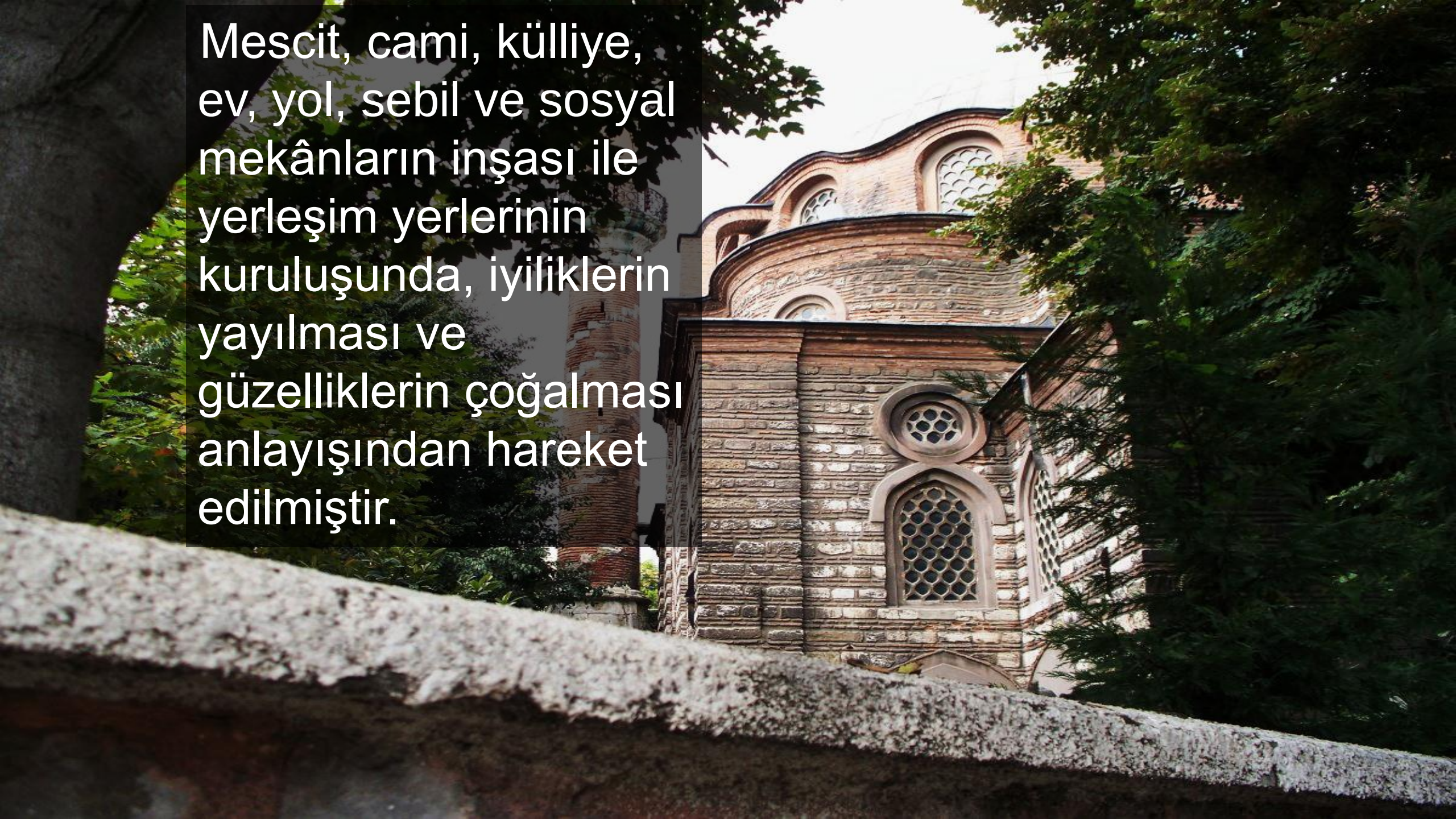

Mescit, cami, külliye, ev, yol, sebil ve sosyal mekânların inşası ile yerleşim yerlerinin kuruluşunda, iyiliklerin yayılması ve güzelliklerin çoğalması anlayışından hareket edilmiştir.

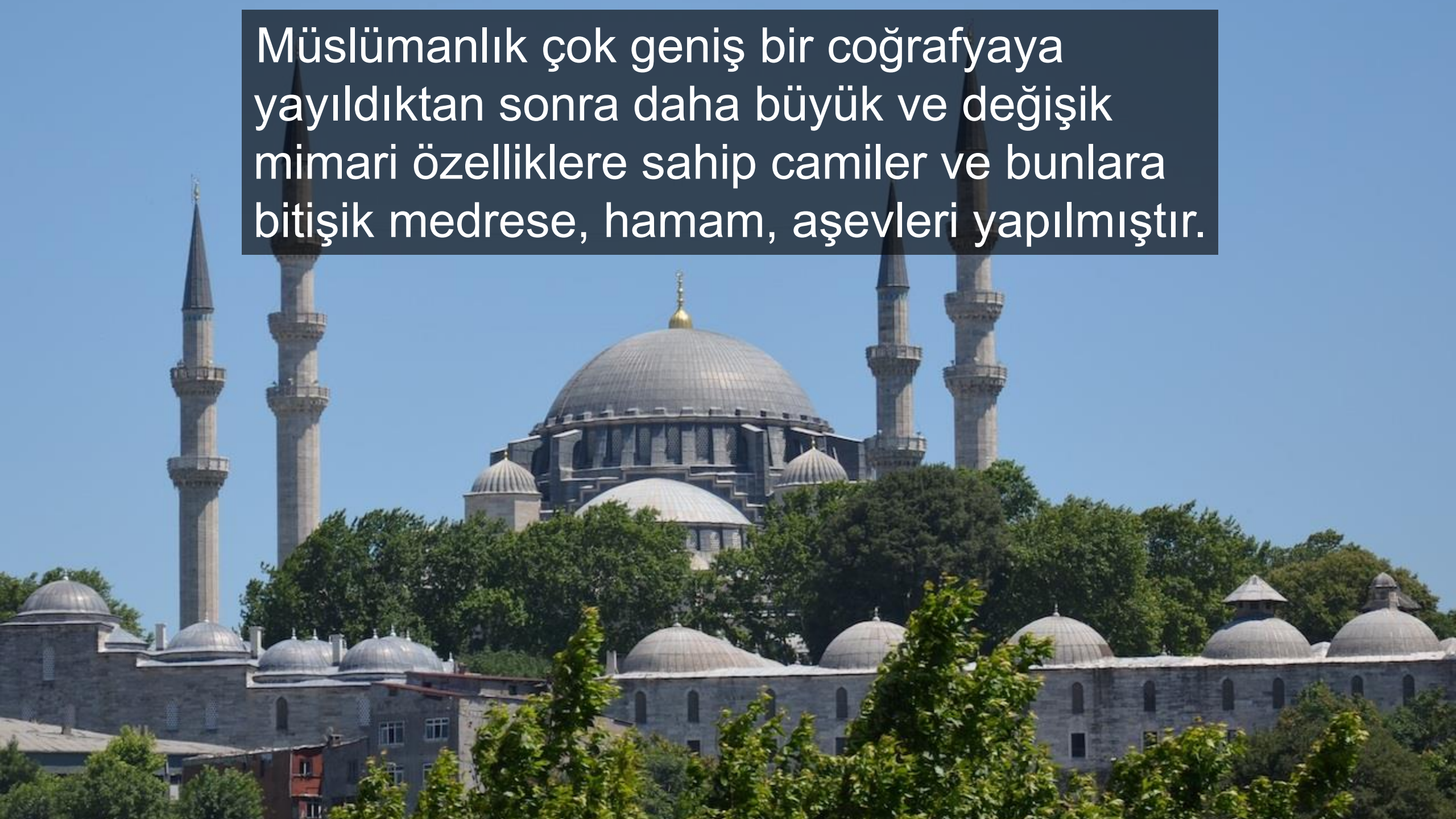

Müslümanlık çok geniş bir coğrafyaya yayıldıktan sonra daha büyük ve değişik mimari özelliklere sahip camiler ve bunlara bitişik medrese, hamam, aşevleri yapılmıştır.

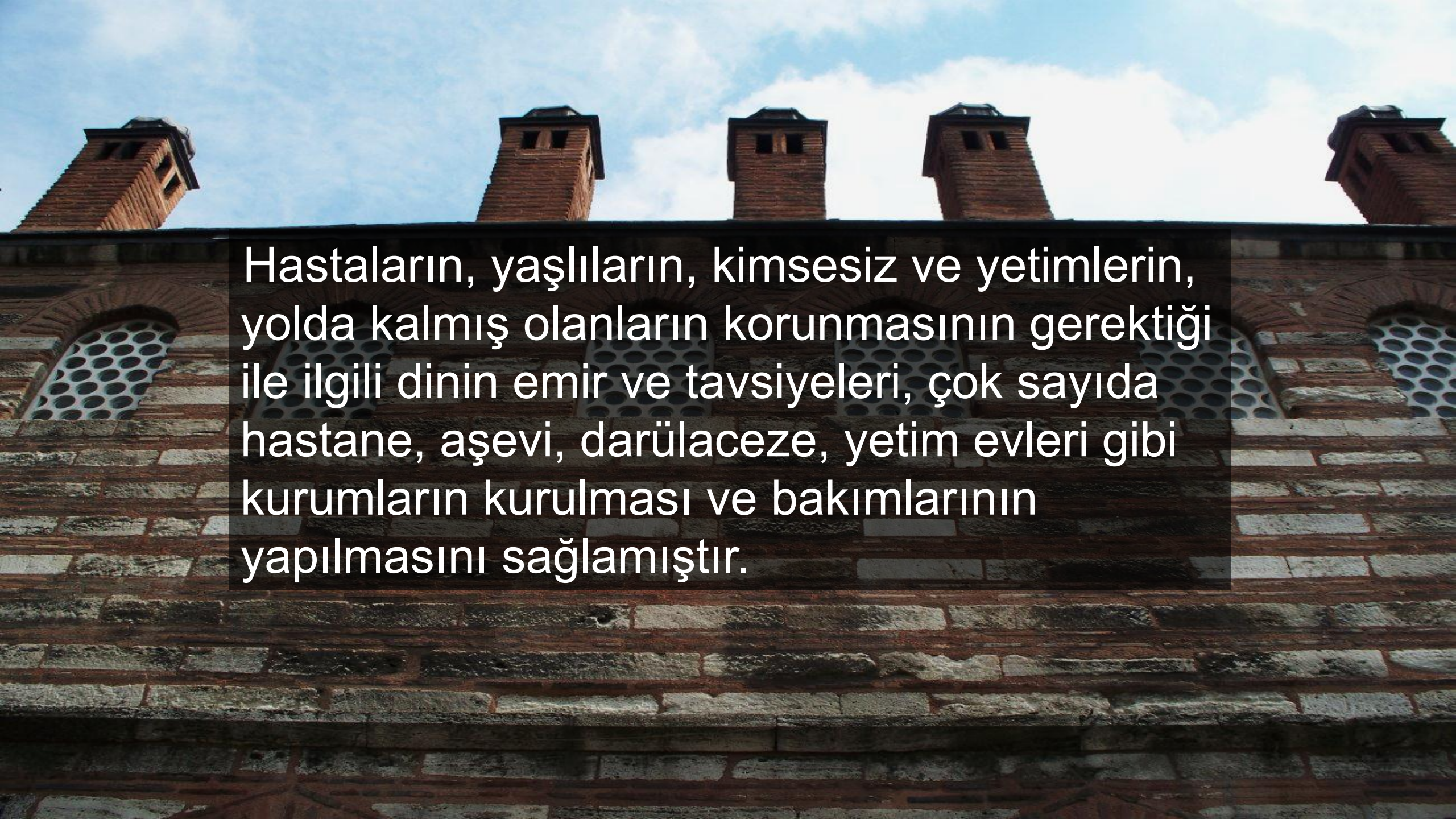

Hastaların, yaşlıların, kimsesiz ve yetimlerin, yolda kalmış olanların korunmasının gerektiği ile ilgili dinin emir ve tavsiyeleri, çok sayıda hastane, aşevi, darülaceze, yetim evleri gibi kurumların kurulması ve bakımlarının yapılmasını sağlamıştır.

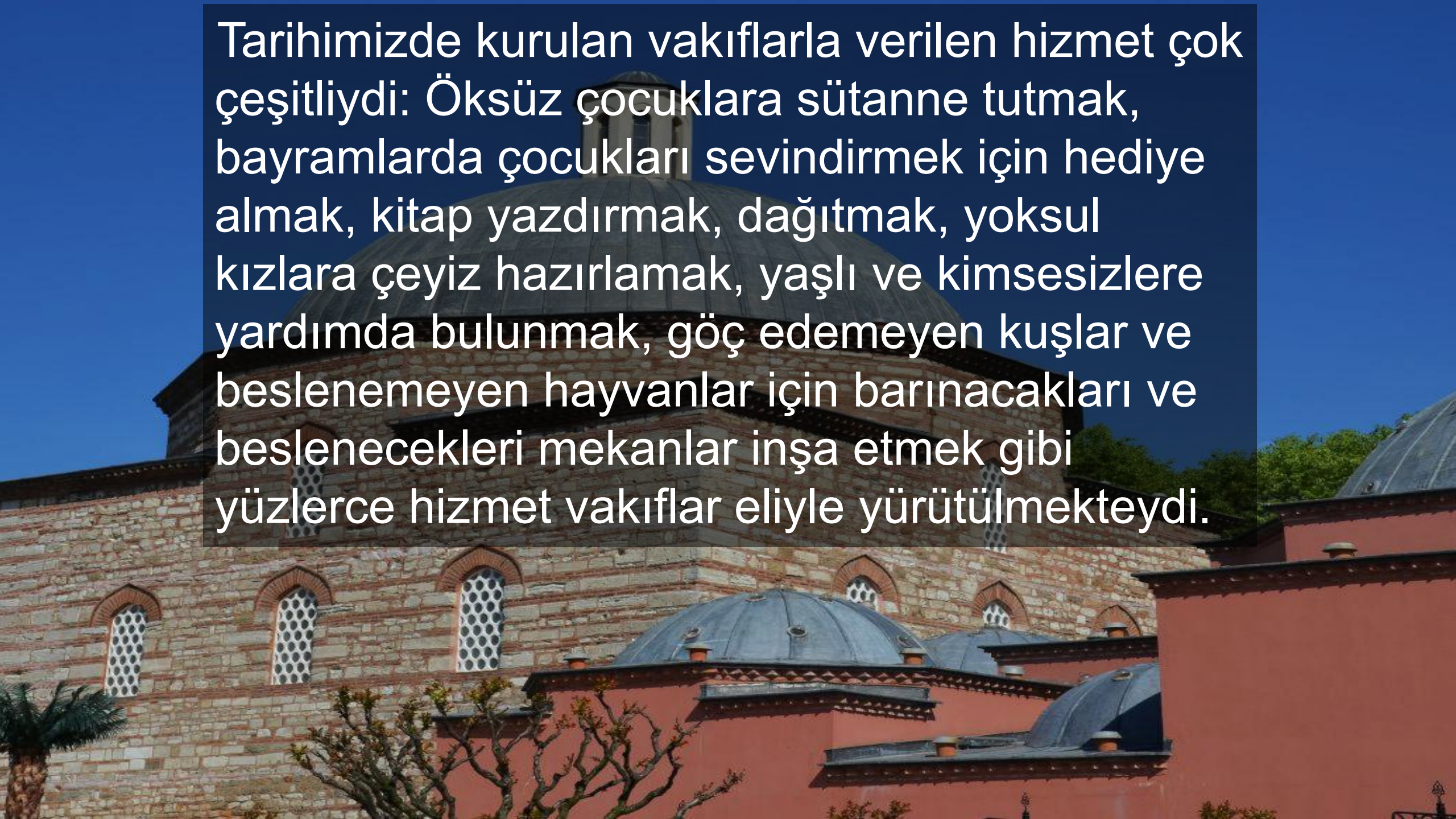

Tarihimizde kurulan vakıflarla verilen hizmet çok çeşitliydi: Öksüz çocuklara sütanne tutmak, bayramlarda çocukları sevindirmek için hediye almak, kitap yazdırmak, dağıtmak, yoksul kızlara çeyiz hazırlamak, yaşlı ve kimsesizlere yardımda bulunmak, göç edemeyen kuşlar ve beslenemeyen hayvanlar için barınacakları ve beslenecekleri mekanlar inşa etmek gibi yüzlerce hizmet vakıflar eliyle yürütülmekteydi.

Mimari

İslam mimarisinin başlangıcı, Hz. Muhammed dönemine dayanır. Rasulullah Medine'ye hicret edince ilk eylem olarak Mescid-i Nebevi'yi inşa etmiştir. Burası bundan böyle şehrin fiziksel yapısının ve şehirde yaşanan hayat tarzının merkezi hâline gelmiştir.

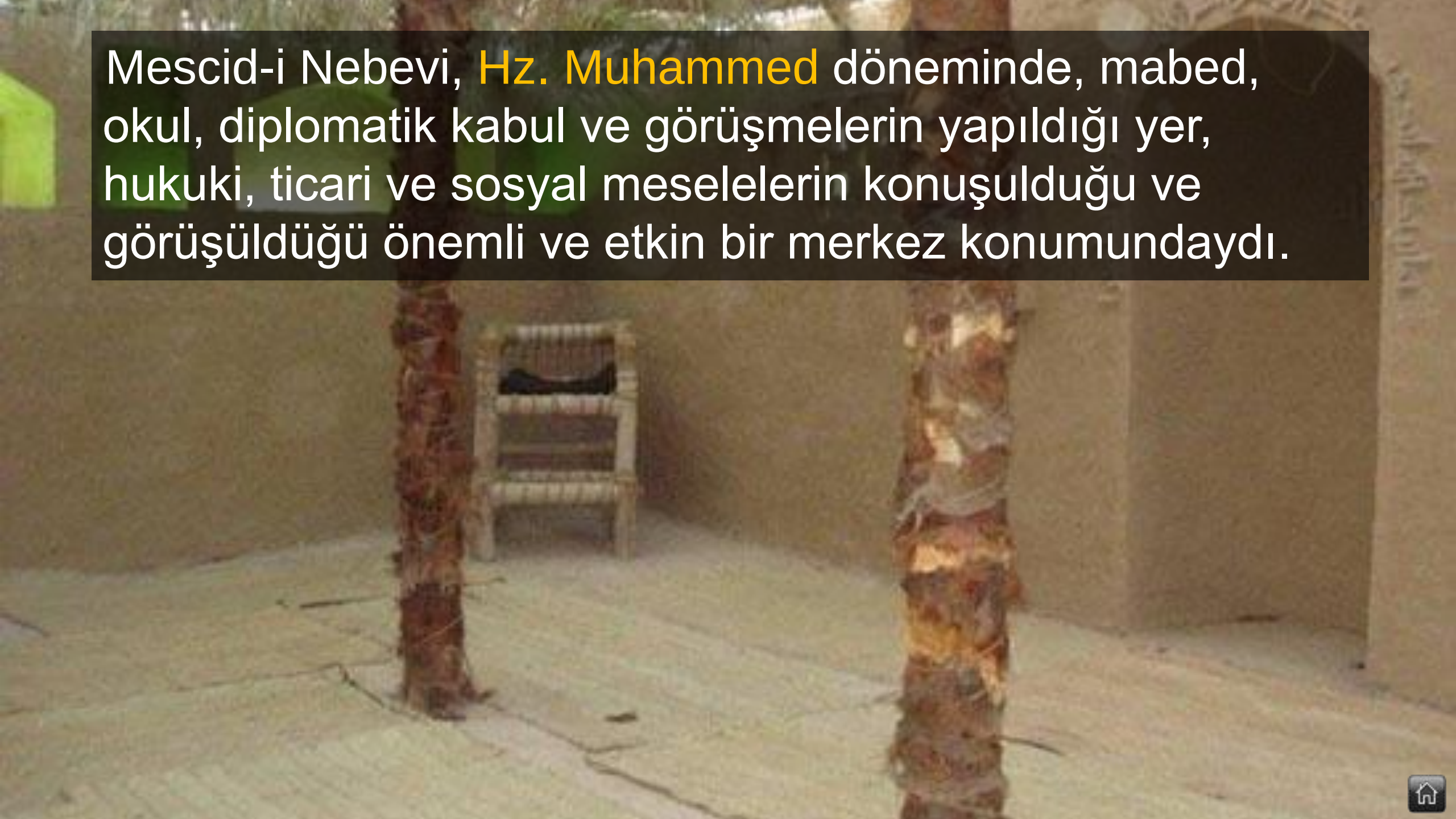

Mescid-i Nebevi, Hz. Muhammed döneminde, mabed, okul, diplomatik kabul ve görüşmelerin yapıldığı yer, hukuki, ticari ve sosyal meselelerin konuşulduğu ve görüşüldüğü önemli ve etkin bir merkez konumundaydı.

Edebiyat

Kur’an’ın Allah tarafından Hz. Muhammed’e indirilmesinden ve İslam dininin Arabistan’ın her tarafına yayılmasından sonra her konuda olduğu gibi edebiyat ve şiir alanında da bir tür devrim meydana gelmiştir. Şiirler inanç, ahlak, dürüstlük ve benzeri konularla ilgili olarak yazılmış, İslam inanç ve ahlakına uygun düşmeyen edebiyat türlerinden kaçınılmıştır.

Müzik

İslam dini, müziği yasaklayan bir tutuma sahip değildir. İslam'ın müziğe bakışı ve diğer sanatlardan beklentisi dinin öğretileriyle ters düşmemesidir. Müziğin Allah'tan uzaklaştırmayan, iyiye ve güzele yönlendiren bir yapıda olması İslam'ın aradığı temel kuraldır.

Gitar, 711'de Araplar tarafından İspanya'ya götürülmüş ve zamanla İspanyolların milli sazı olmuştur.

(Yılmaz Öztuna, Türk Musikisi Ansiklopedisi, I, 235).

Müzik, tarihimizde çeşitli hastalıkların tedavisinde kullanılan bir yöntemdir. Doğadaki su, kuş gibi varlıkların seslerinden tedavi amacı ile faydalanılmıştır. Edirne ve Fatih Darüşşifasını bunlara örnek verebiliriz.

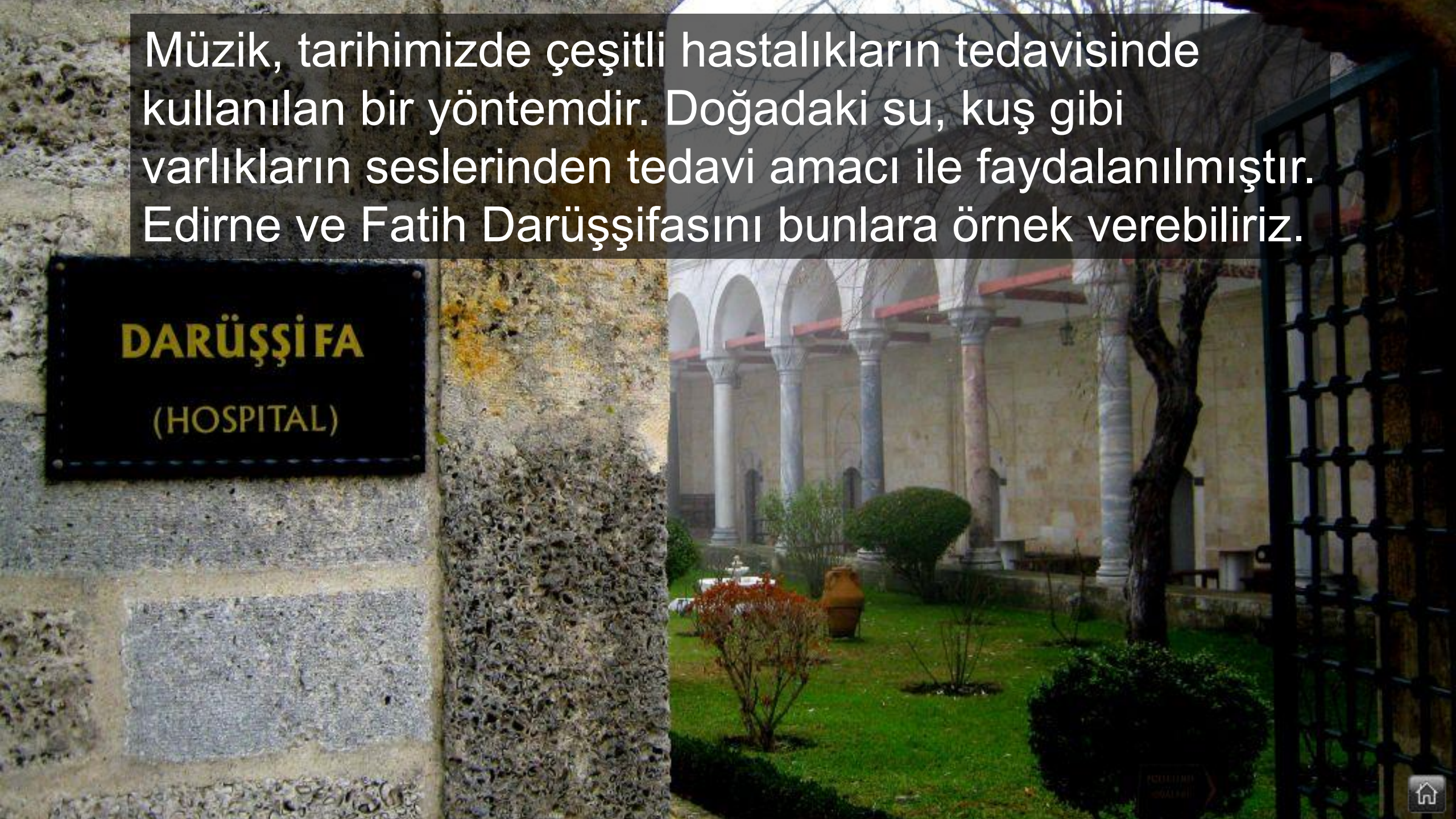

Müslümanları görseydim
Müslüman olmazdım. İyi ki
İslam'ı Kur'an'dan öğrenmişim.
Yusuf İslam (Cat Stevens)

Hat

Hat sanatı Arap harflerinden doğarak İslam medeniyetinde müstakil ve olağanüstü bir konum kazanan güzel yazı *(hüsnühat)* sanatıdır. Hat sanatçılarına hattat denilmektedir. Hüsnühat sanatı Kur’an-ı Kerim’in lisanı olan Arapçayı güzel yazmayla ilgilidir.

Hat sanatı, resimle yorumlama yerine harflerle soyut anlatımı ifade eder. Hüsnühat başlangıçta Kufi yazı çeşidiyle başlamıştır. Hat sanatı kendisiyle birlikte diğer sanatların da gelişmesini sağlamıştır: Ebru, bezeme, çinicilik, kağıt, mürekkep, ciltçilik…

Amerika Birleşik Devletleri'nin ilk başkanı George Washington adına dikilen anıtın inşası sırasında, o günkü devletlerden de hatıra kitâbeleri istenmiştir. Sultan Abdülmecid (s. 1839-1861), Kadıasker Mustafa İzzet Efendi'ye kitâbe yazdırmış, celî ta'lik hat ile mermere hakkedilen kitâbe 1854 yılı Nisan ayında Amerika Birleşik Devletleri'ne ulaştırılmıştır.

Tezhib

Tezhib, altınla süslemek anlamına gelir. Bir çeşit kitap süsleme sanatıdır. Ana malzeme olarak altın veya yaldız kullanıldığından bu isimle anılmaktadır. Tezhib alanının sanatçılarına müzehhib denir.

Ebru

Ebru, elde hazırlanmış boyaların öd ve su ilavesiyle ayarlarının yapıldıktan sonra yoğunlaştırılmış su üzerine serpilip kâğıda transfer edilmesiyle oluşan bir sanattır. Günümüzde ebru, kâğıt dışında da çeşitli malzemelerin süslemesinde kullanılmaktadır.

Minyatür

Minyatür, bir tür resim sanatıdır. Minyatür sözlük anlamı ile “yazma kitaplara yapılan küçük, renkli ve ince işlenmiş resim, nakış; bir şeyin küçük benzeri veya kopyası” gibi anlamlara gelir. Minyatür sanatının sanatçılarına nakkaş, atölyelerine de nakkaşhane denilmektedir.

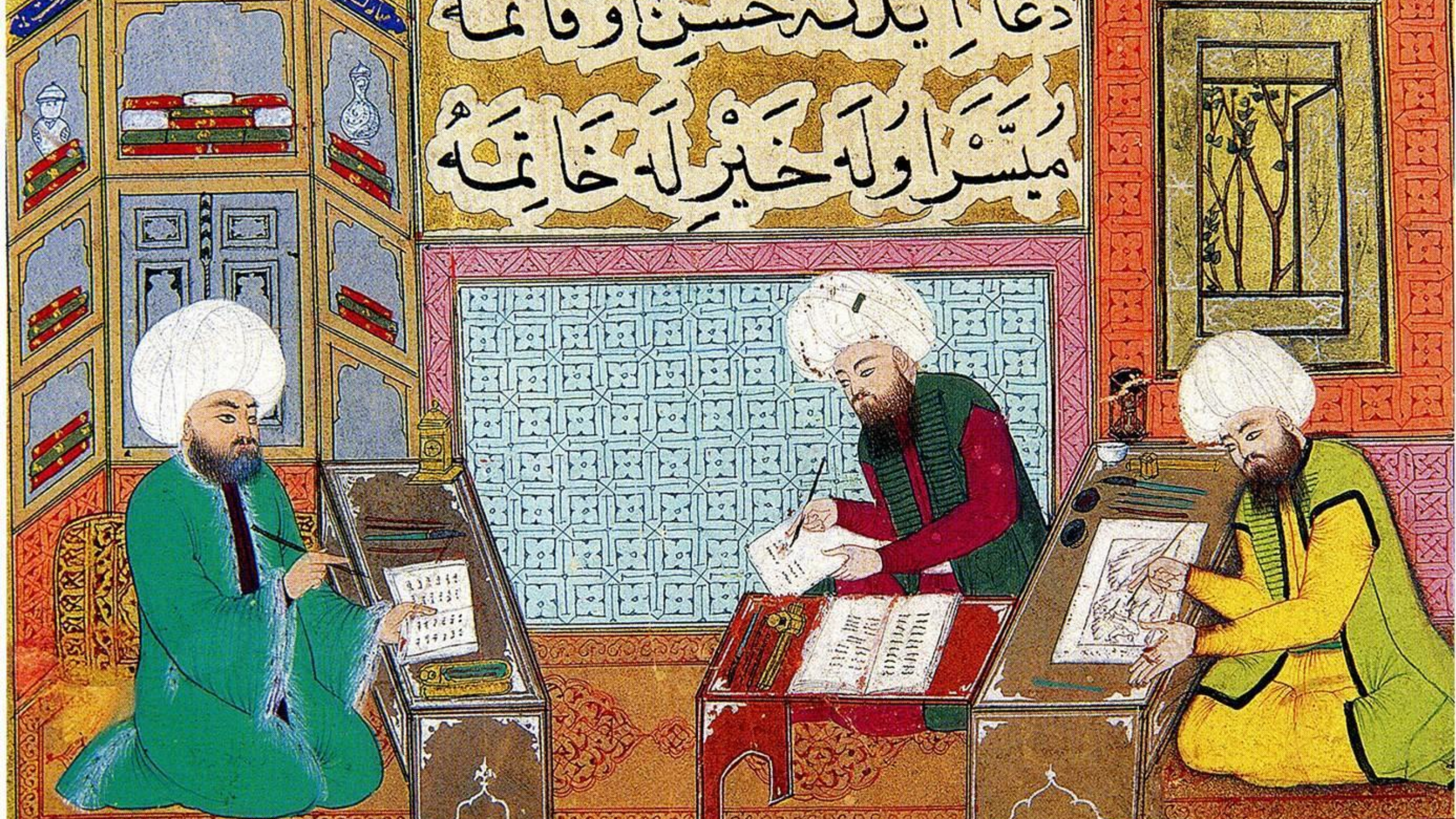
دعا ایدلر حسن و فاتمه
میسر اولا خیر له خاتمه

Matrakçı Nasuh Efendi’nin Eserlerinden Bazıları

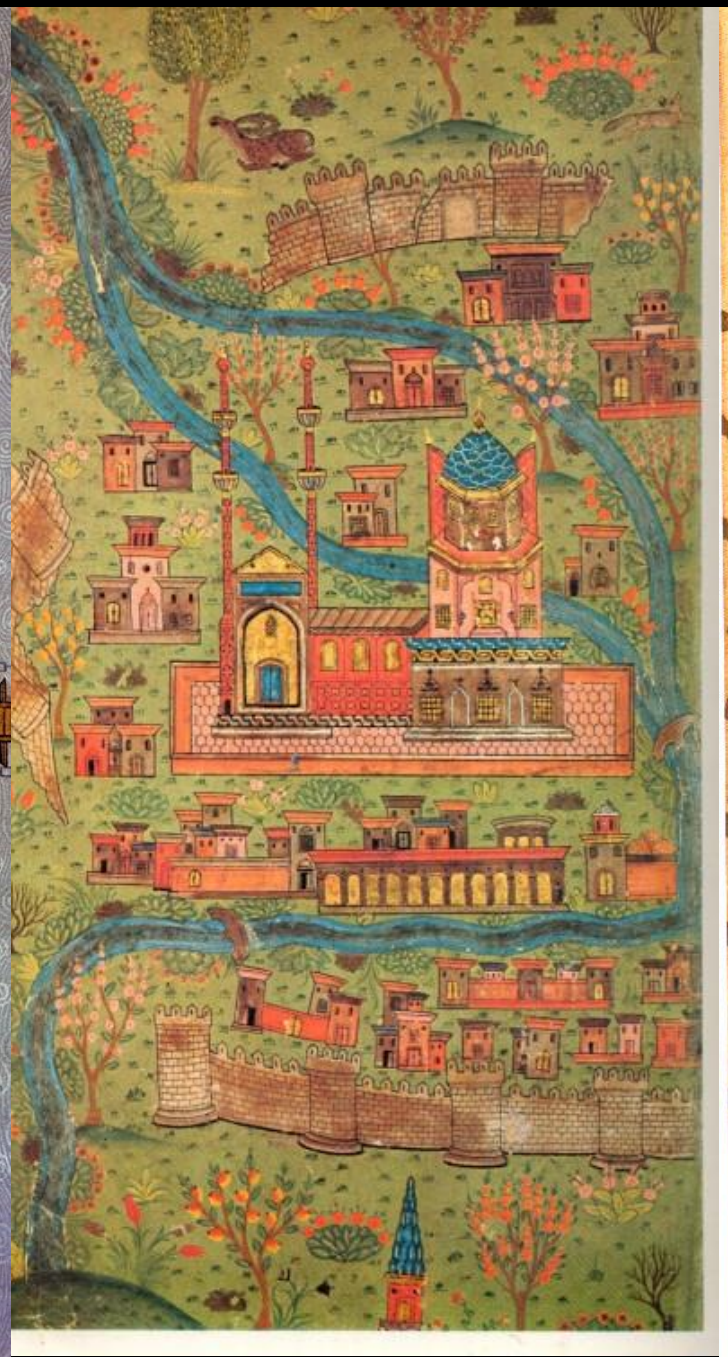

Din ve Çevre

Kur’an yer ve göklerdeki bütün canlı ve cansız varlıkların belli bir ölçü ve dengeye göre yaratıldığını belirtmektedir. Ayrıca Allah Kur’an’da “... Allah katında her şey, belli bir amaç ve ölçüye göre takdir edilmiştir.” *(Ra’d [13] 8)* diye buyurarak modern dünyanın çevre literatürüne giren ekolojik dengeyi 14 asır önce işaret ettiği ortaya çıkmaktadır.

Aynı zamanda Kur’an’da Allah’ın yaratmasında herhangi bir ölçüsüzlük, uygunsuzluk ve bozukluk bulunamayacağını *(Mülk [67] 3)* bildirmekte ve insanı bu ölçü ve dengeyi koruması konusunda şöyle uyarmaktadır. “Sakın dengeyi bozmayın.” *(Rahman [55] 8).*

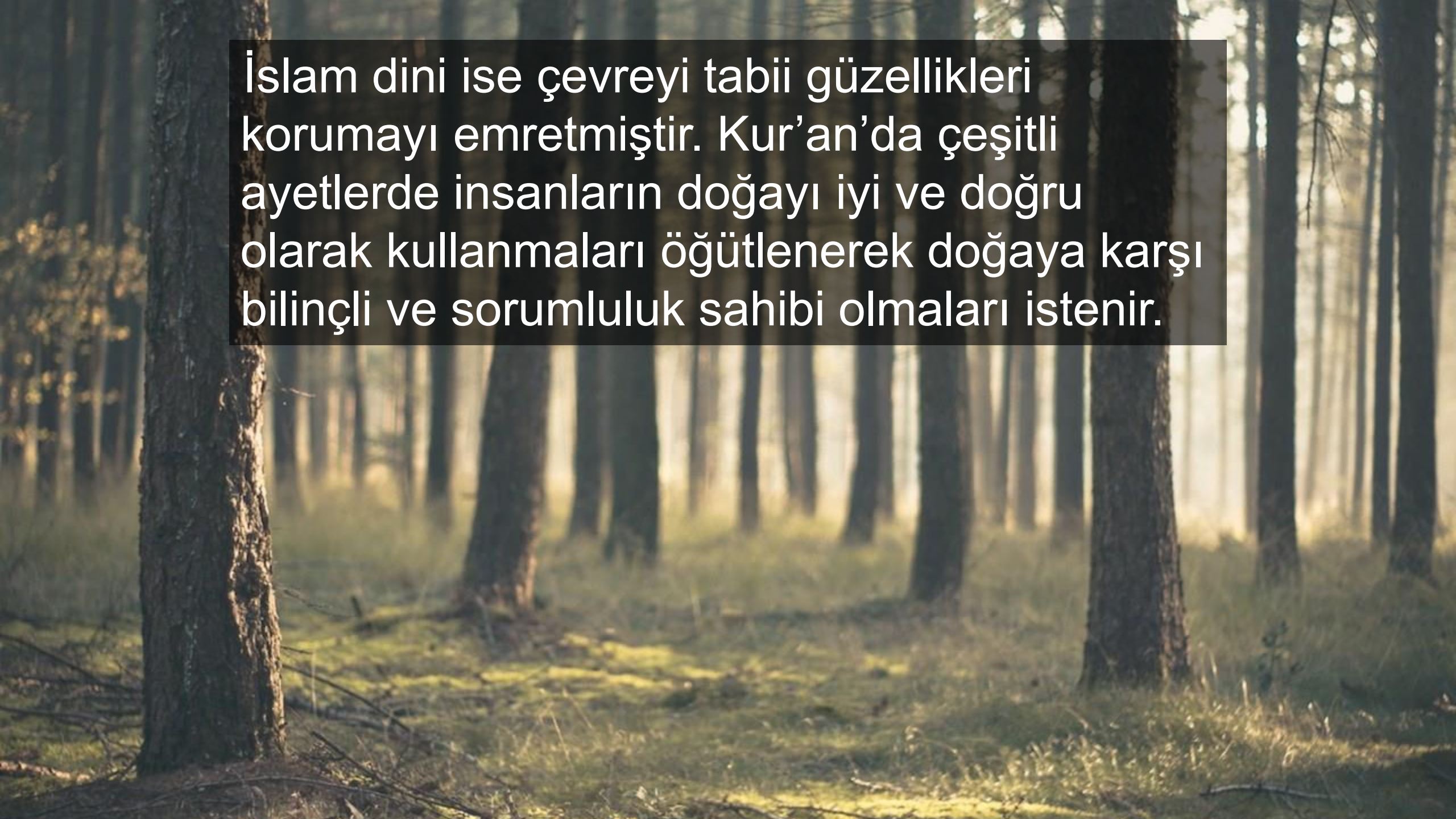

İslam dini ise çevreyi tabii güzellikleri korumayı emretmiştir. Kur’an’da çeşitli ayetlerde insanların doğayı iyi ve doğru olarak kullanmaları öğütlenerek doğaya karşı bilinçli ve sorumluluk sahibi olmaları istenir.

Hz. Muhammed de yolların ve gölgeliklerin kirletilmesini yasaklamış, “Elinizde bir ağaç fidanı varsa, kıyamet kopacağını bilseniz bile, eğer onu dikecek vaktiniz varsa, mutlaka dikin” diyerek ağaç dikmenin önemine dikkat çekmiştir.

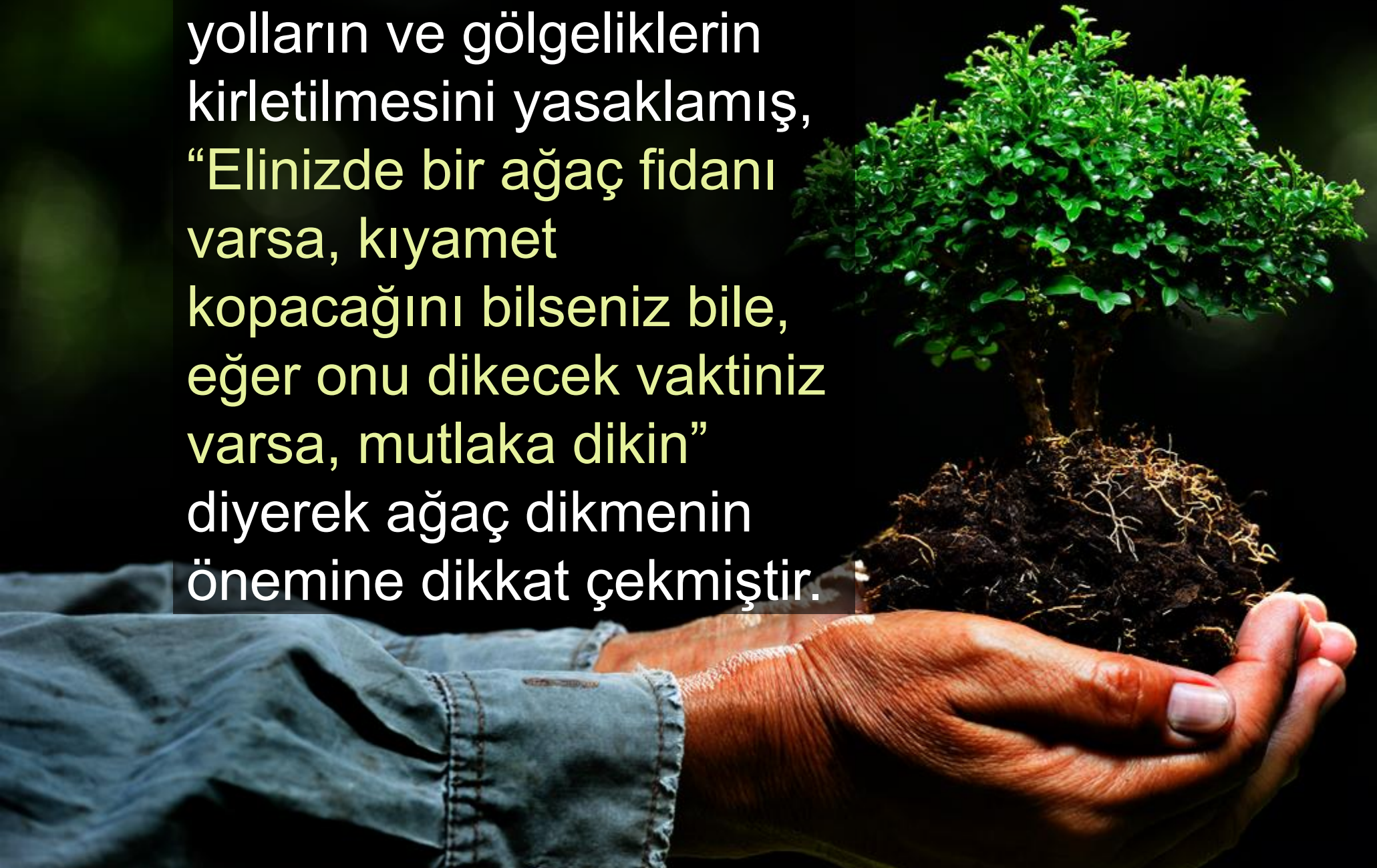

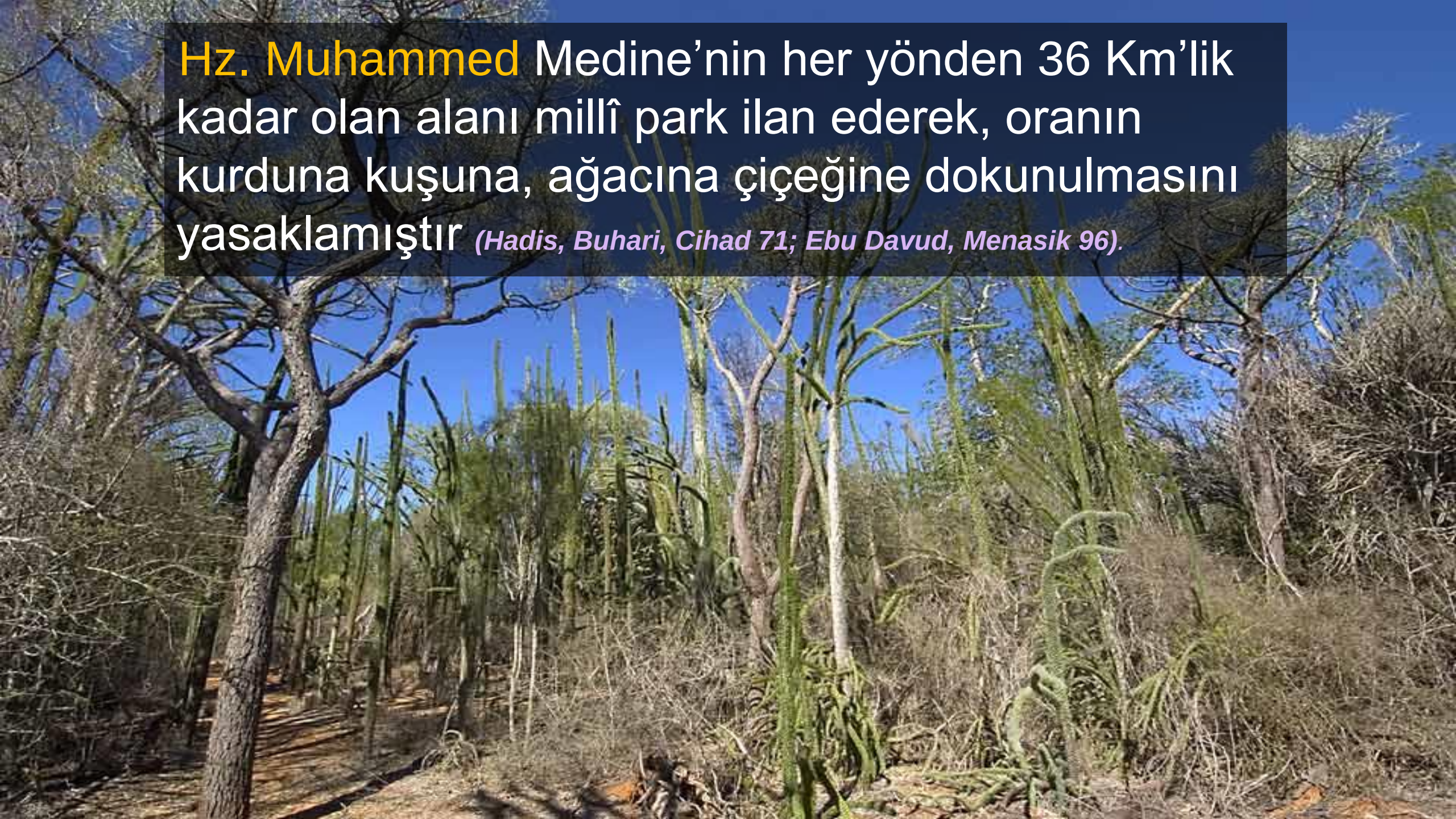

Hz. Muhammed Medine’nin her yönden 36 Km’lik kadar olan alanı millî park ilan ederek, oranın kurduna kuşuna, ağacına çiçeğine dokunulmasını yasaklamıştır *(Hadis, Buhari, Cihad 71; Ebu Davud, Menasik 96).*

Kereste ihtiyacını karşılamak için Medine'nin yukarıda söylediğimiz bu sit alanı dışında el-Ğabe diye bilinen bir yeri kesime açmış, fakat ağaç kesmek isteyene kestiği ağacın yerine mutlaka bir fidan dikme şartını koşmuştur ***(Hadis, Buhari, Et' ime 46).***

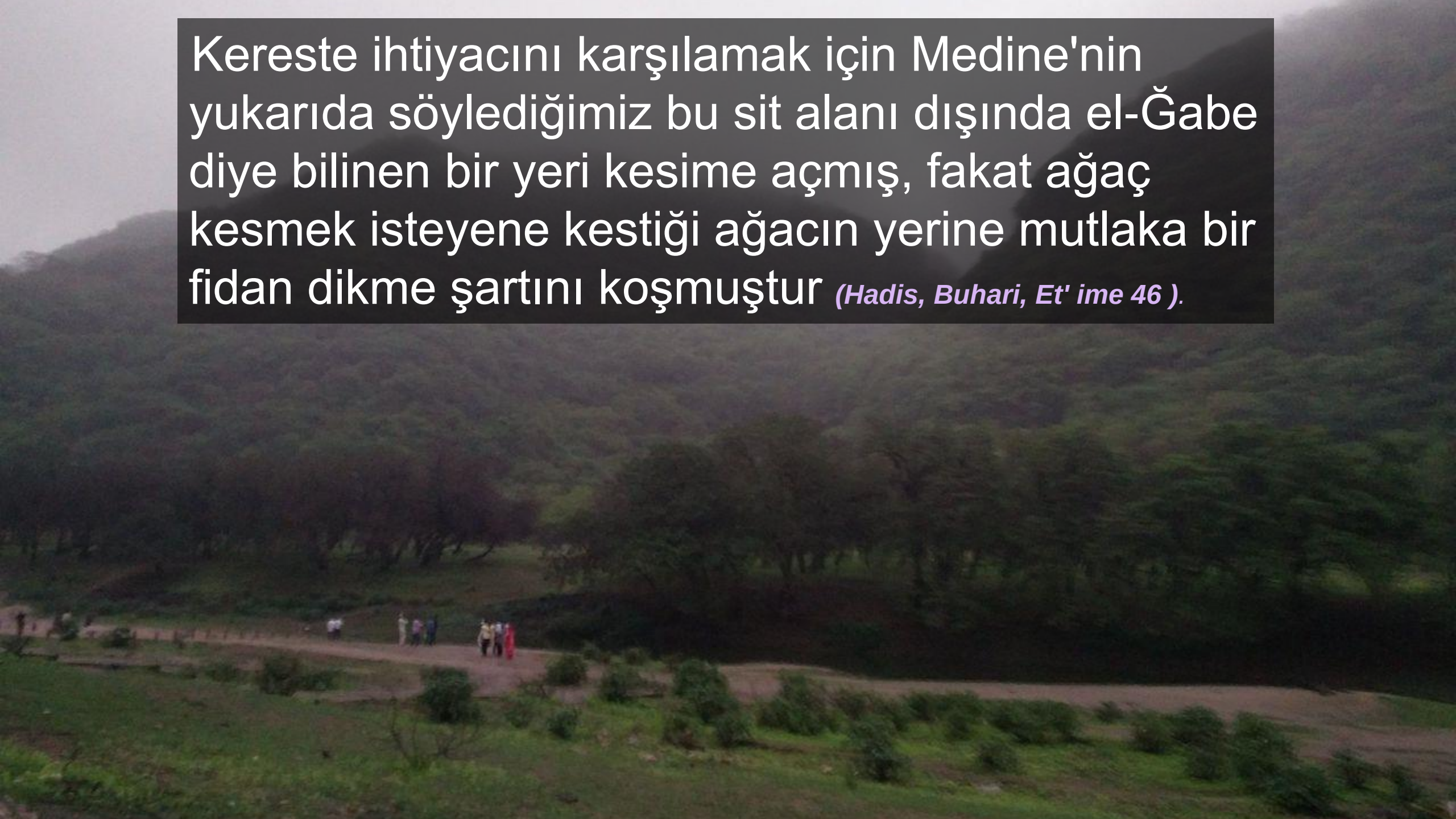

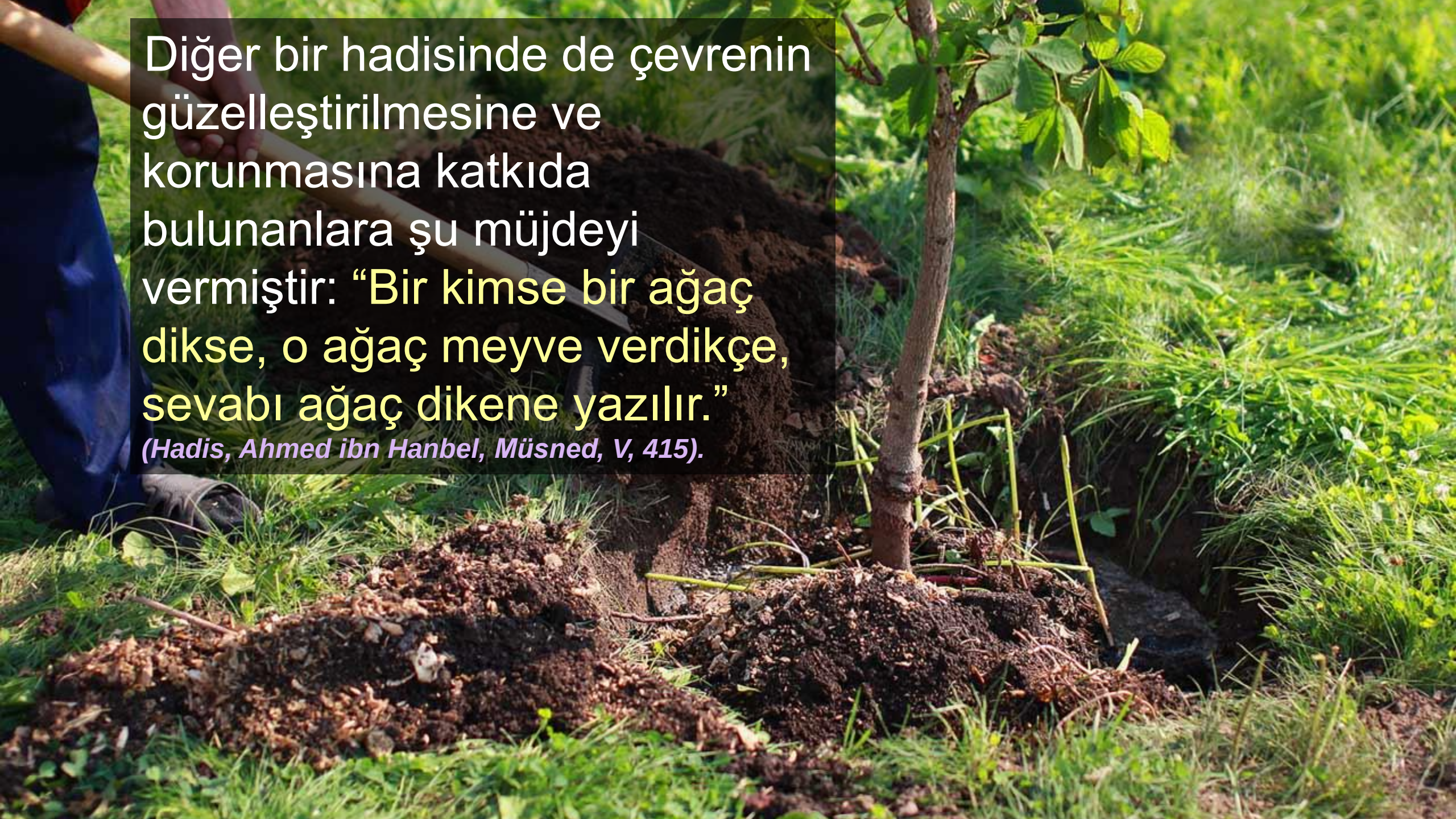

Diğer bir hadisinde de çevrenin güzelleştirilmesine ve korunmasına katkıda bulunanlara şu müjdeyi vermiştir: “Bir kimse bir ağaç dikse, o ağaç meyve verdikçe, sevabı ağaç dikene yazılır.”

(Hadis, Ahmed ibn Hanbel, Müsned, V, 415).

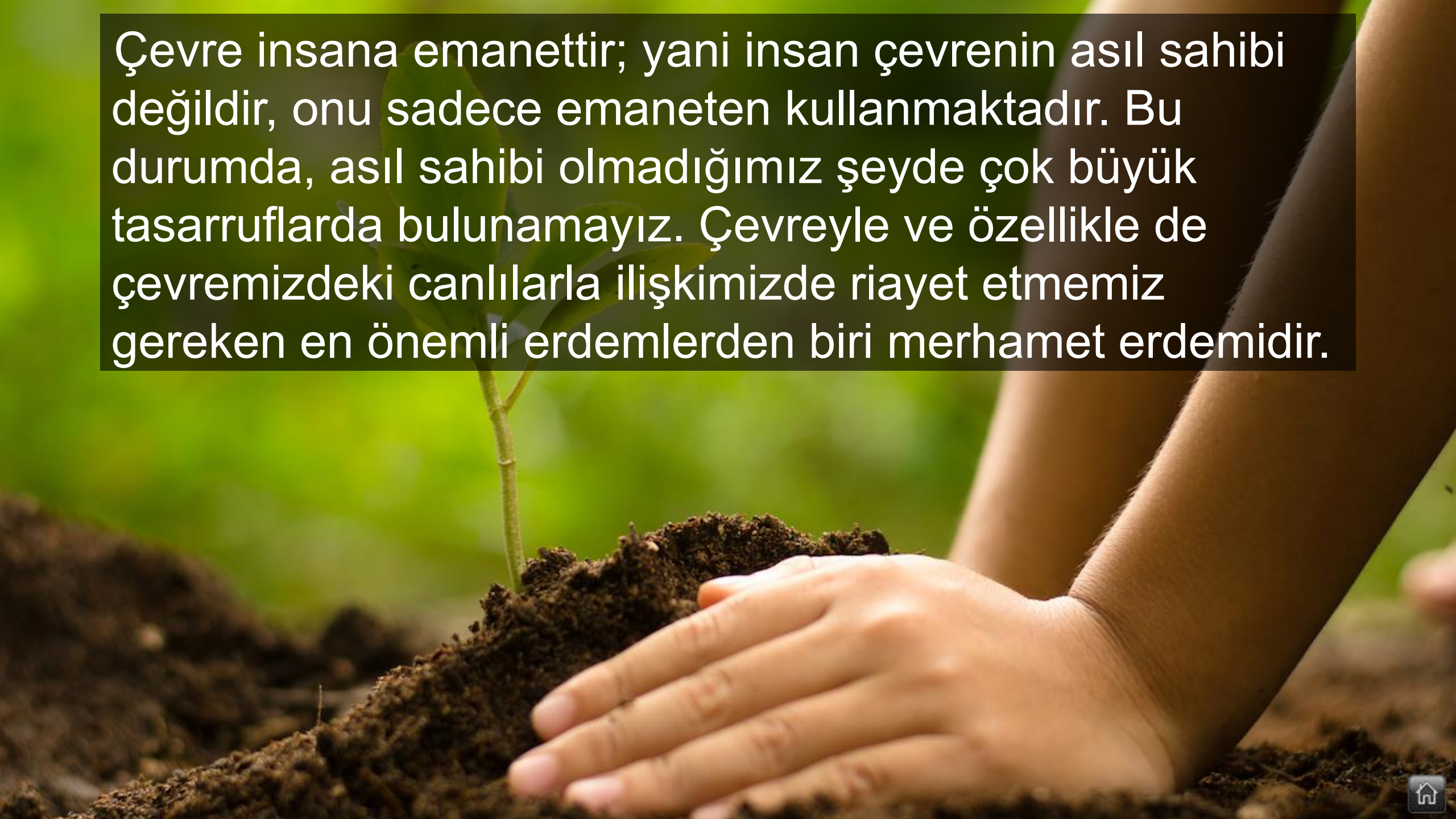

Çevre insana emanettir; yani insan çevrenin asıl sahibi değildir, onu sadece emaneten kullanmaktadır. Bu durumda, asıl sahibi olmadığımız şeyde çok büyük tasarruflarda bulunamayız. Çevreyle ve özellikle de çevremizdeki canlılarla ilişkimizde riayet etmemiz gereken en önemli erdemlerden biri merhamet erdemidir.

Yorumluyoruz:

BU FOTOĞRAFA
BAKIP GEÇECEKSİNİZ
AMA
PLASTİK PİPET VE BARDAK
450 YIL DAHA
BURADA KALACAK

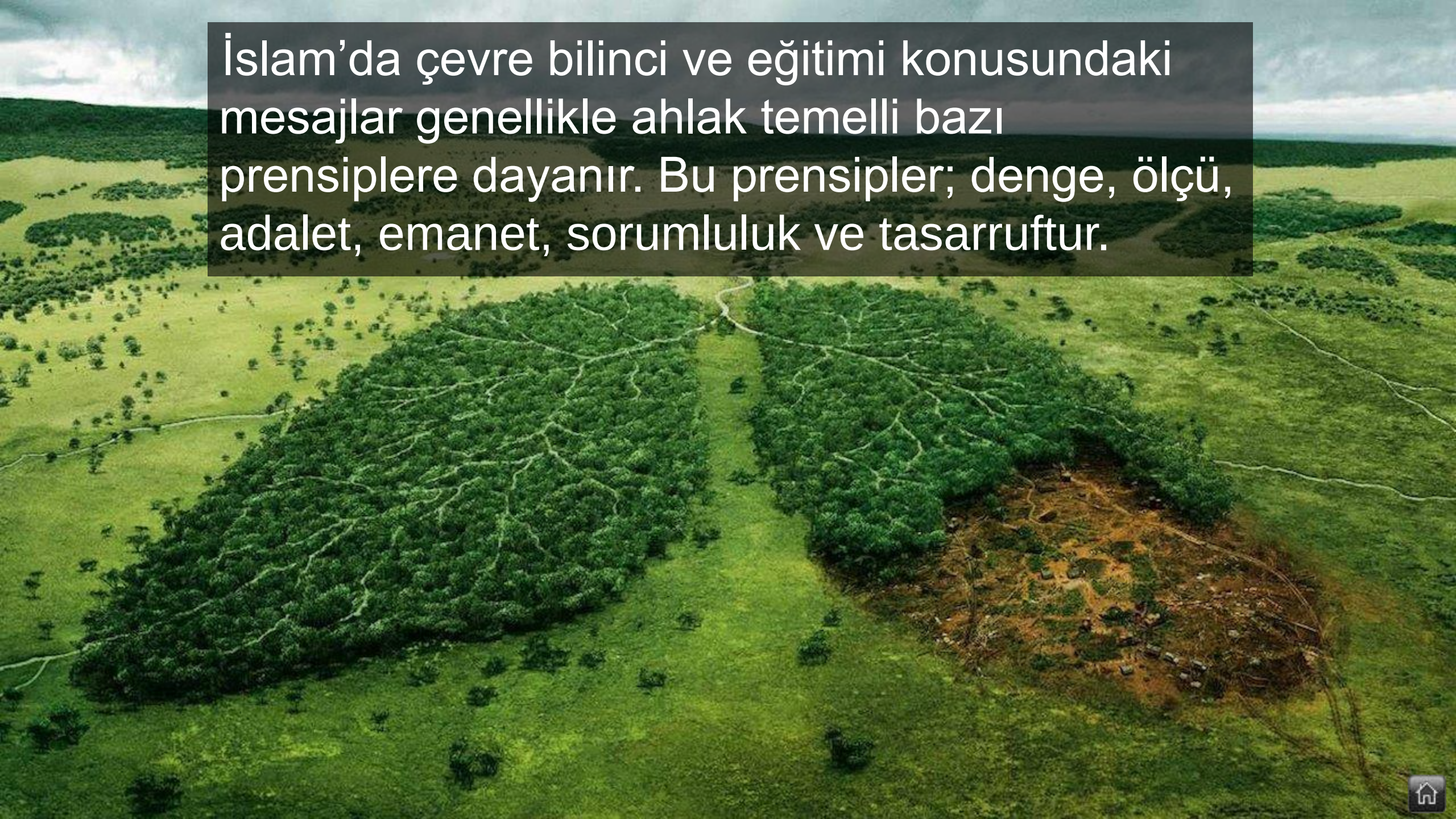

İslam’da çevre bilinci ve eğitimi konusundaki mesajlar genellikle ahlak temelli bazı prensiplere dayanır. Bu prensipler; denge, ölçü, adalet, emanet, sorumluluk ve tasarruftur.

Çevre sorunlarının pek çoğu israfla bağlantılıdır. Sorunların çözümü israftan kaçınmak ve tasarruf anlayışını sadece ekonomimiz açısından değil, çevre açısından da geliştirmektir. İslam israfı yererken *(Kur'an, A'raf [7] 31)* tasarrufu över ve teşvik eder *(Kur'an, Furkan [25] 67)*.

Japonya'da kullanılan bir tasarım. Lavabo ve sifonu birleştiren çok kullanışlı ve faydalı bir ürün. Sifonun dolması için gereken 6 litre su, musluktan sifonun içine akıyor. Böylece bizdeki gibi tuvalete dökerken ve ellerimizi yıkarken harcadığımız suyu ayrı ayrı değil tek seferde harcıyoruz.

Yeryzündeki her varlık Allah için bir ayettir, kanıttır *(Kur'an, Bakara [2] 164)*. **Nesli tükenen bir canlı, Allah'ın ortadan kaldırılan bir ayetidir. Kemikler, fosiller ayet olmaları için milyonlarca yıl korunmuşlar. Bir varlık yaşarken de, öldükten sonra da Allah için bir ayettir.**

Din ve Sosyal Değişim

Sosyal değişim, maddi ve manevi dengeler ile fert ve toplum menfaatleri denk bir şekilde bir arada tutulduğu takdirde ideal bir şekilde gerçekleşebilir. Her türlü aşırılıktan uzak, dengeli toplum olma özelliği hem sosyolojinin ideal toplumlar için ön gördüğü bir gereklilik hem de Kur'an'da Allah'ın İslam toplumu için belirttiği bir vasıftır: "İnsanlara örnek olmanız için sizi dengeli *(vasat)* bir toplum kıldık." ***(Bakara [2] 143).***

İslam kolaylık dinidir. Bu özelliği sayesinde her zamana ve her mekâna hitap edebilmektedir. Kişiler bazı ibadetleri yerine getirmekle yükümlü tutulurken hayatın gerçekleri göz ardı edilmemiş; her özel durum için alternatif sunularak dinin işlevselliği korunmuştur.

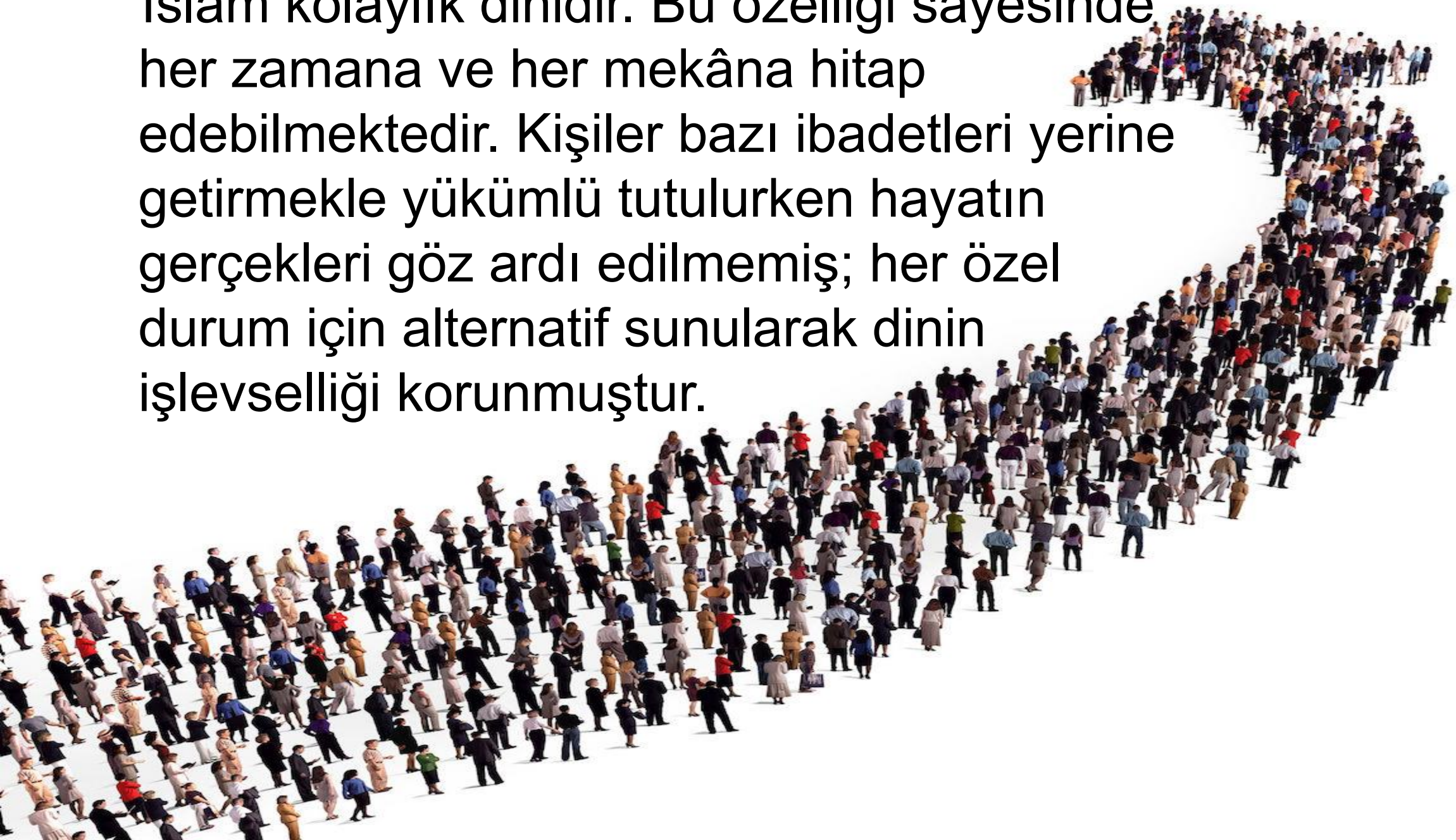

Zaruri hâllerde İslam, hayatın kolaylaşması yönünde ruhsatlar vermiştir. Mesela suyun olmadığı yerde teyemmüm abdesti alınır. Yaralarda sargının üzerine mesh edilir. Yine açlıktan ölmek üzere olan kişinin, başka imkânı yoksa aslen haram olan domuz etini ölmeyecek kadar yemesinde sakınca yoktur.

Kur’an’daki yasaklar, zaruret durumunda geçerli değildir *(Bakara [2] 173; En’am [6] 119)*. 1972’de Ant Dağlarında düşen uçakta hayatta kalanlar, tüm yiyecekler bittikten sonra ölmüş arkadaşlarının etini yiyerek 72 gün hayatta kalabilmişlerdir!

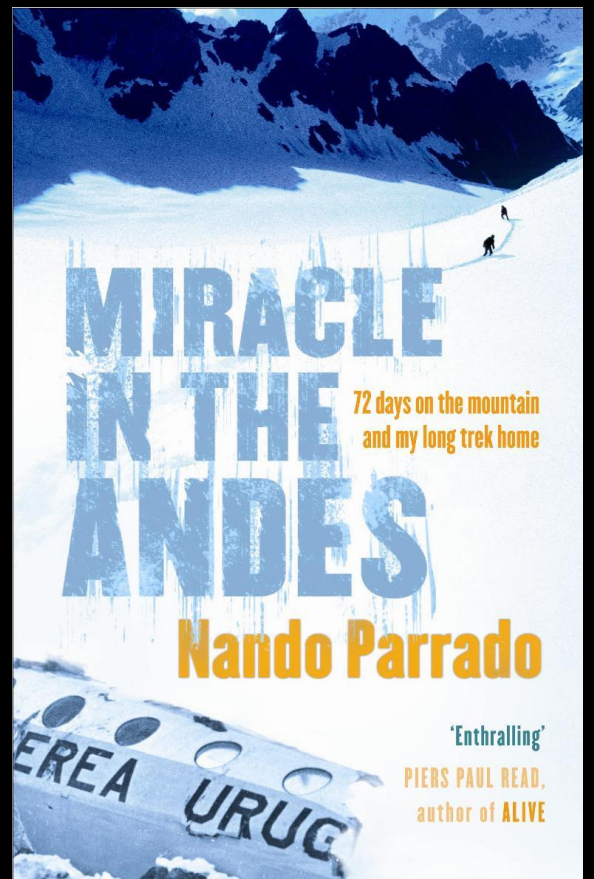

Temîm ed-Dârî'nin Kandili

Temîm ed-Dârî, Şam'dan Medine'ye yağ kandiller ve ip getirdi. Medine'ye vardığında cuma günüydü. Hizmetçilerinden birisi kandilleri iple astı, yağ koyarak fitil taktı. Güneş batınca da tutuşturdu. Allah'ın Elçisi mescide gelince bir de baktı ki mescit apaydınlık. Temîm ed-Dârî'nin yaptığını öğrenince şöyle buyurdu: "Sen İslam'ı aydınlattın. Allah da seni dünyada ve ahirette nurlandırsın." *(Hadis, İbn Mace, Mesâcîd 9).*

Din ve Ekonomi

İnsanlık tarihi kadar eski olan ekonomik hakların korunmasına İslam dininde büyük önem verilmiştir. Bunlar arasında mülk edinme, çalışma, emeğinin karşılığını alma, miras gibi haklar vardır. İslam dini çalışmayı ve üretmeyi teşvik etmiştir.

Kur’an’ın ekonomik yasak ve tavsiyelerinden bazıları şunlardır: Faiz yeme, hırsızlık yapma, haksızlık yapma, kumar oynama, tartını tam yap, ticaretine/terazine haram karıştırma, sahtekârlık yapma, boş yere yemin etme, yaptığın sözleşmelere uy, kimsenin malına zarar verme, darda olana borç ver, gerekirse ona ilave mühlet tanı, ödeyemezse de bağışla…

Kur’an’daki zekât, sadaka ve infak emirleri sosyal dengeyi sağlamaya yönelik olduğu gibi “… o mallar içinizden yalnız zenginler arasında dolaşan bir servet ve güç hâline gelmesin …” *(Kur’an, Haşr [59] 7)* buyruğu da malın ve mülkün bazı kimselerin elinde tekelleşmemesi gerektiğini belirtmektedir.

Fertler meşru yollardan kazanmak ve zekâtını vermek kaydıyla diledikleri kadar servet sahibi olabilirler. İslam, haksız kazanca karşıdır. Bu sebeple İslam başkasının malını gasp ve telef etmeyi, aldatmayı, yolsuzluk yapmayı, rüşvet almayı, tefecilik yapmayı ve faizi yasaklamıştır.

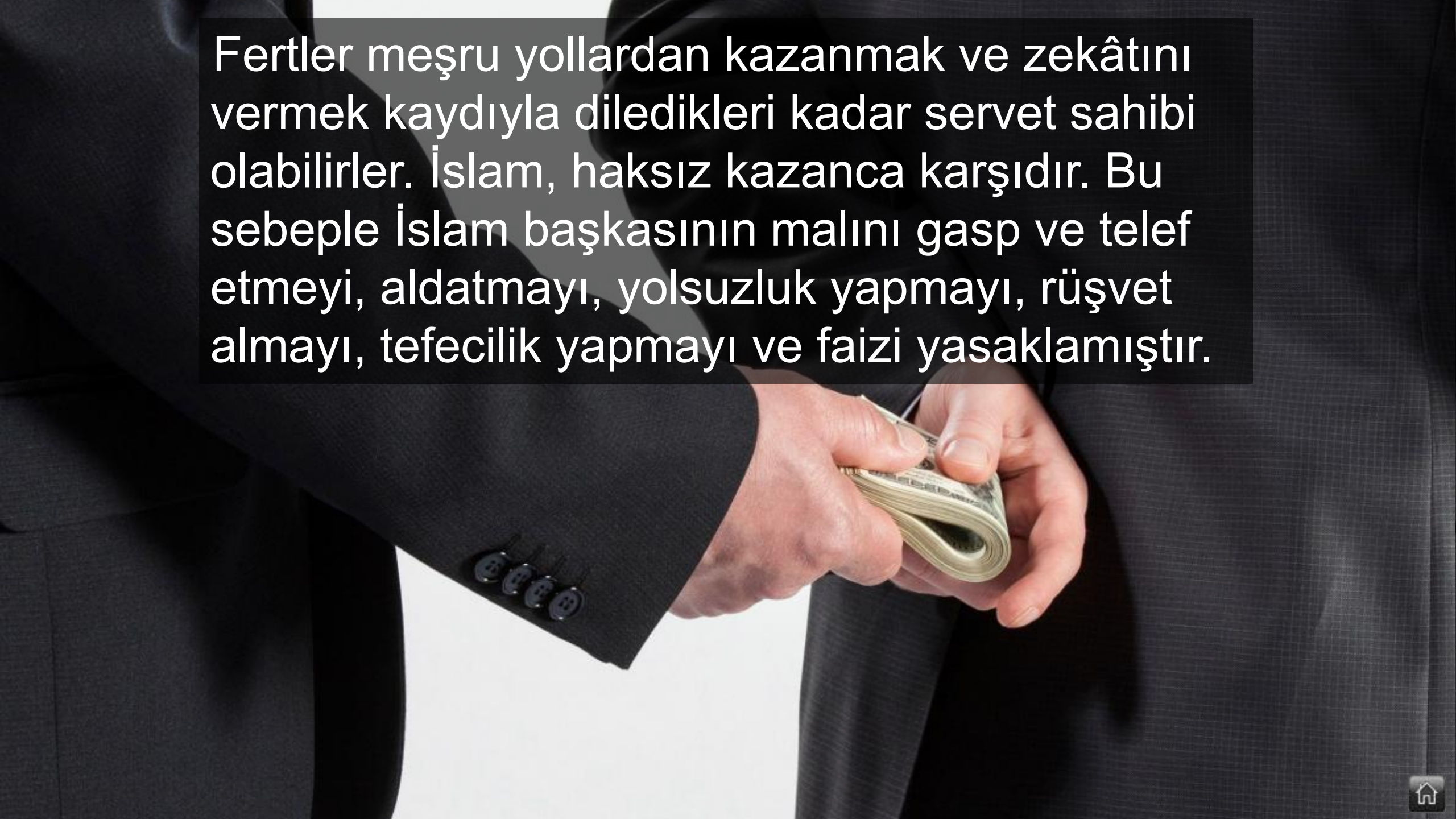

Faiz Alan da Veren de, Allah ve Rasulüne Savaş Açmış Demektir!

"Yok, eğer faizi terk etmezseniz bilin ki, Allah'a ve Rasulüne karşı savaş açmışsınız..." *(Kur'an, Bakara (2) 279).* Faiz *(Riba)* alan da veren de Allah ve Rasulüne savaş açmış demektir. Bu uyarı Kur'an'da, sadece faizle ilgili geçer.

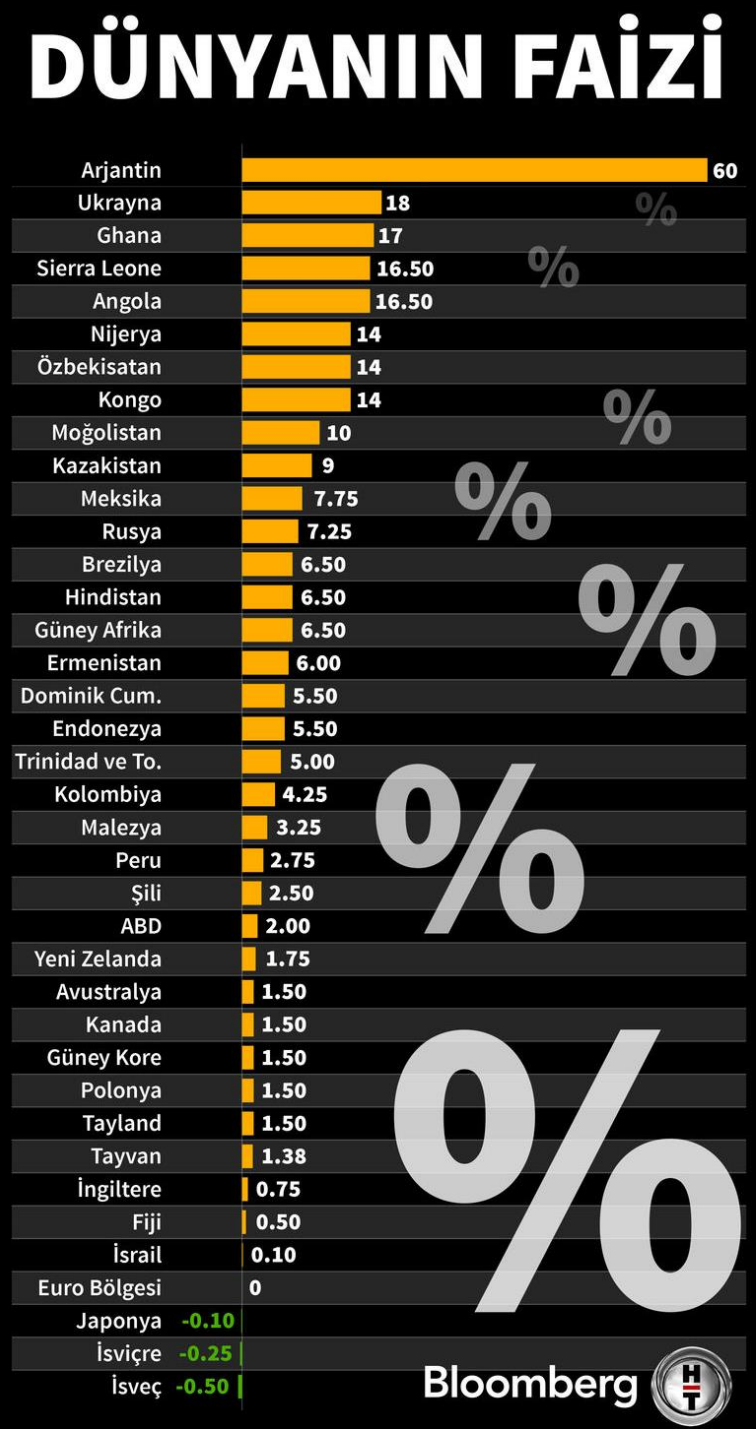

Bazıları faizin bir dünya gerçeği olduğunu, Kur'an'ın ise faiz yasağı ile çağdışı kaldığını iddia etmektedirler. Oysaki gelişmiş ülkelerde faiz neredeyse sıfırdır. Geri kalmış ülkelerde ise faiz yüksektir. Çünkü faiz, bir sömürüdür!

Not: Negatif faizin anlamı, paranın bankaya yatırılması yerine kredi olarak değerlendirilmesini sağlamak.

Kaynak: Bloomberght.com 13 Eylül 2018.

"Gün gelir o biriktirdikleri altınlar ve paralar cehennem ateşinde ısıtılarak onlarla alınları, yanları ve sırtları dağlanır: Kendiniz için biriktirdiğiniz işte budur. Biriktirdiğinizi tadın." (Kur'an, Tevbe [9] 35).

"YÜCE ALLAH,
YAPTIĞINIZ İŞİ
SAĞLAM VE
İYİ YAPMANIZDAN
HOŞNUT OLUR."
BEYHAKI, ŞU'ABU'L-İMAN, 4/334

Zekât Yoksulluğa Son Verir

Emeviler devrinde Tunus ve Cezayir'in sadaka ve zekât işlerinin sorumlusu, âdil halife Ömer ibn Abdülaziz'e bir mektup göndererek, Sadaka Hazinesi'nin sarf edilecek bir masraf yeri bulunamadığından dolayı dolup taştığını bildirmişti. Halifenin cevabı şu olmuştu: **"Borçluların borçlarını öde!"** Bu emir üzerine bütün borçluların borçlarını ödedi. Fakat bundan sonra tekrar dolduğuna dair bir mektup yazınca, halife şöyle cevaplandırmıştı: **"Köle satın al ve azad et."**

Muhammed Ebu Zehra, İslam'da Sosyal Dayanışma, çev. E. Ruhi Fığlalı, Osman Eskicioğlu, Yağmur Yay., İstanbul 1969, s. 177-178.

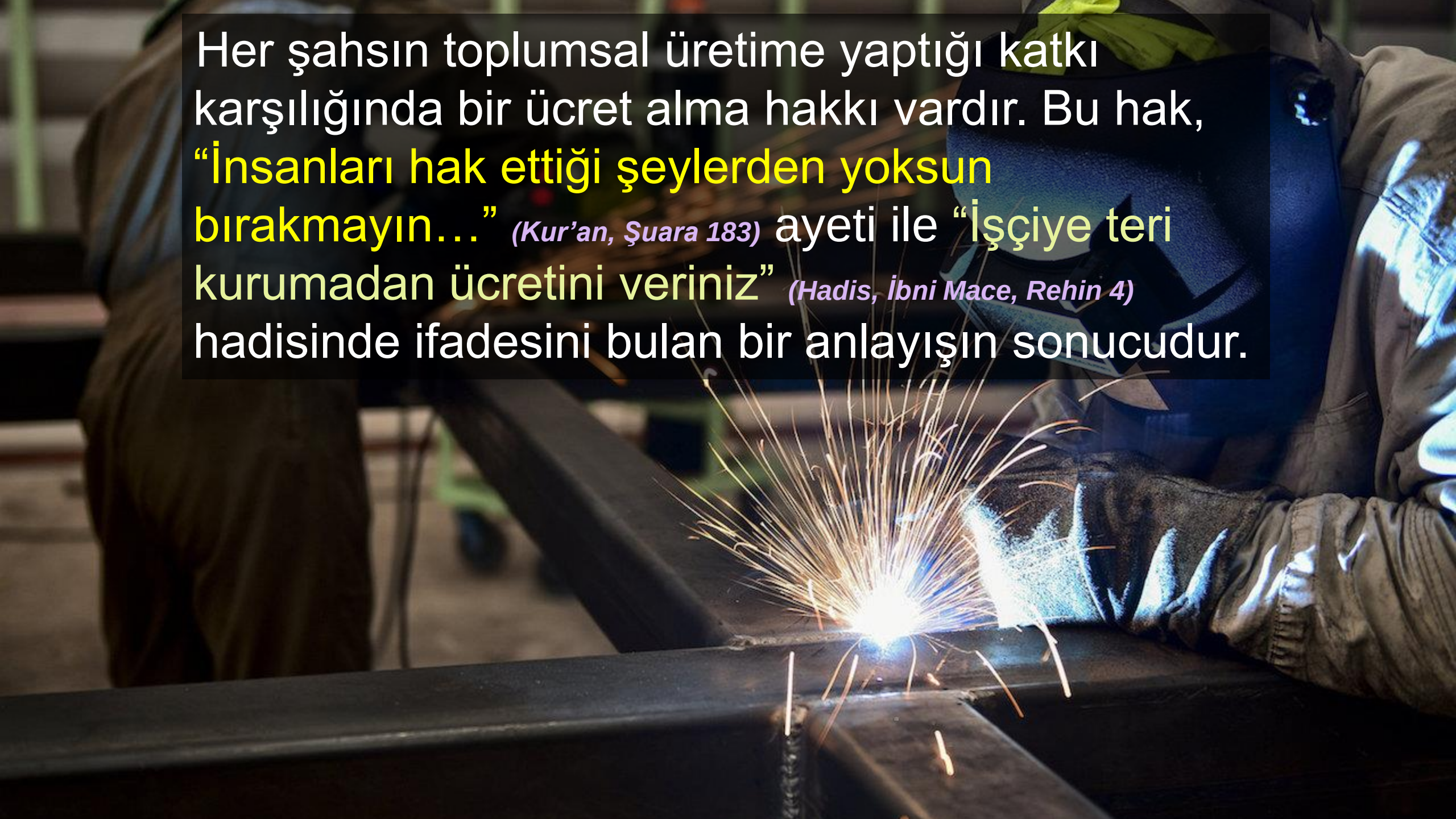

Her şahsın toplumsal üretime yaptığı katkı karşılığında bir ücret alma hakkı vardır. Bu hak, “İnsanları hak ettiği şeylerden yoksun bırakmayın…” *(Kur’an, Şuara 183)* ayeti ile “İşçiye teri kurumadan ücretini veriniz” *(Hadis, İbni Mace, Rehin 4)* hadisinde ifadesini bulan bir anlayışın sonucudur.

Cimri insan dünyada fakirler gibi yaşar, ahirette de zenginler gibi hesaba çekilir.

Hz. Ali

Din ve Sosyal Adalet

İslam düşüncesine göre, kadın erkek, zengin fakir, genç ihtiyar, güzel çirkin, engelli engelsiz, beyaz siyah her statü ve meslekteki insan eşittir.

Kur’an temel hak ve özgürlüklerden bahsederken inanan-inanmayan, kadın-erkek, siyah-beyaz ayrımı yapmadan bütün insanlığa seslenir ve şöyle der: “İnsanların hakkı olan şeyleri kısmayın. Yeryüzünde bozgunculuk yaparak karışıklık çıkarmayın!” *(Şuara [26] 183).*

Hz. Muhammed, engellilere önem ve değer vermiş ve onları kamu alanında istihdam etmiştir. Hz. Muhammed, görme engelli olan Abdullah ibn Ümmi Mektûm'u, Mescid-i Nebevi'de müezzin olarak görevlendirdiği gibi çeşitli zamanlarda şehir dışına çıktığında Medine'de kendi yerine vekil bırakmış, namazları o kıldırmıştır.

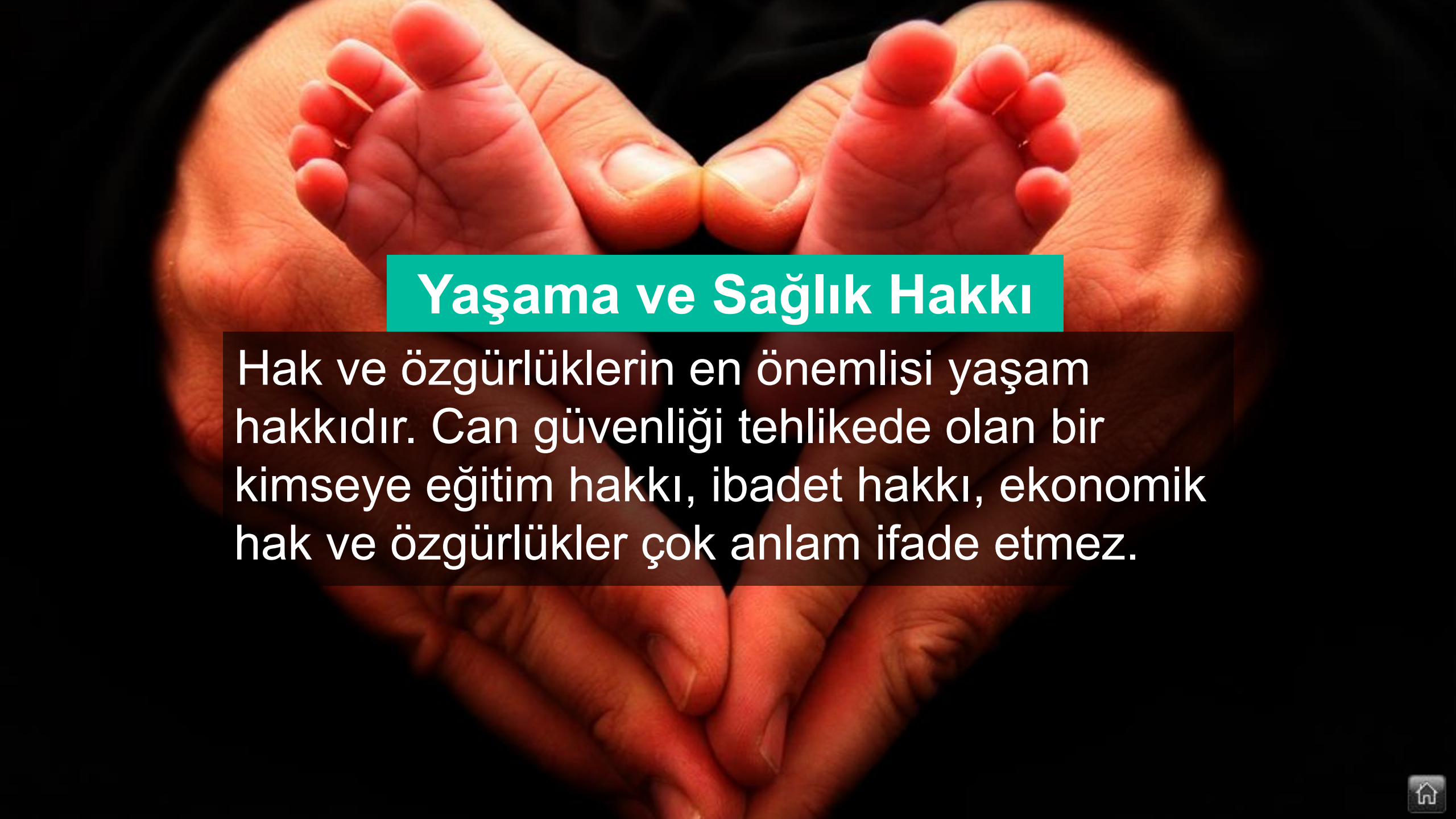

Yaşama ve Sağlık Hakkı

Hak ve özgürlüklerin en önemlisi yaşam hakkıdır. Can güvenliği tehlikede olan bir kimseye eğitim hakkı, ibadet hakkı, ekonomik hak ve özgürlükler çok anlam ifade etmez.

Hz. Muhammed, “İki nimet vardır ki insanlardan çoğu bunların kıymetini bilmezler: Sağlık ve boş vakit.” ***(Hadis, Buhari, Rikak 1)*** buyurmuştur.

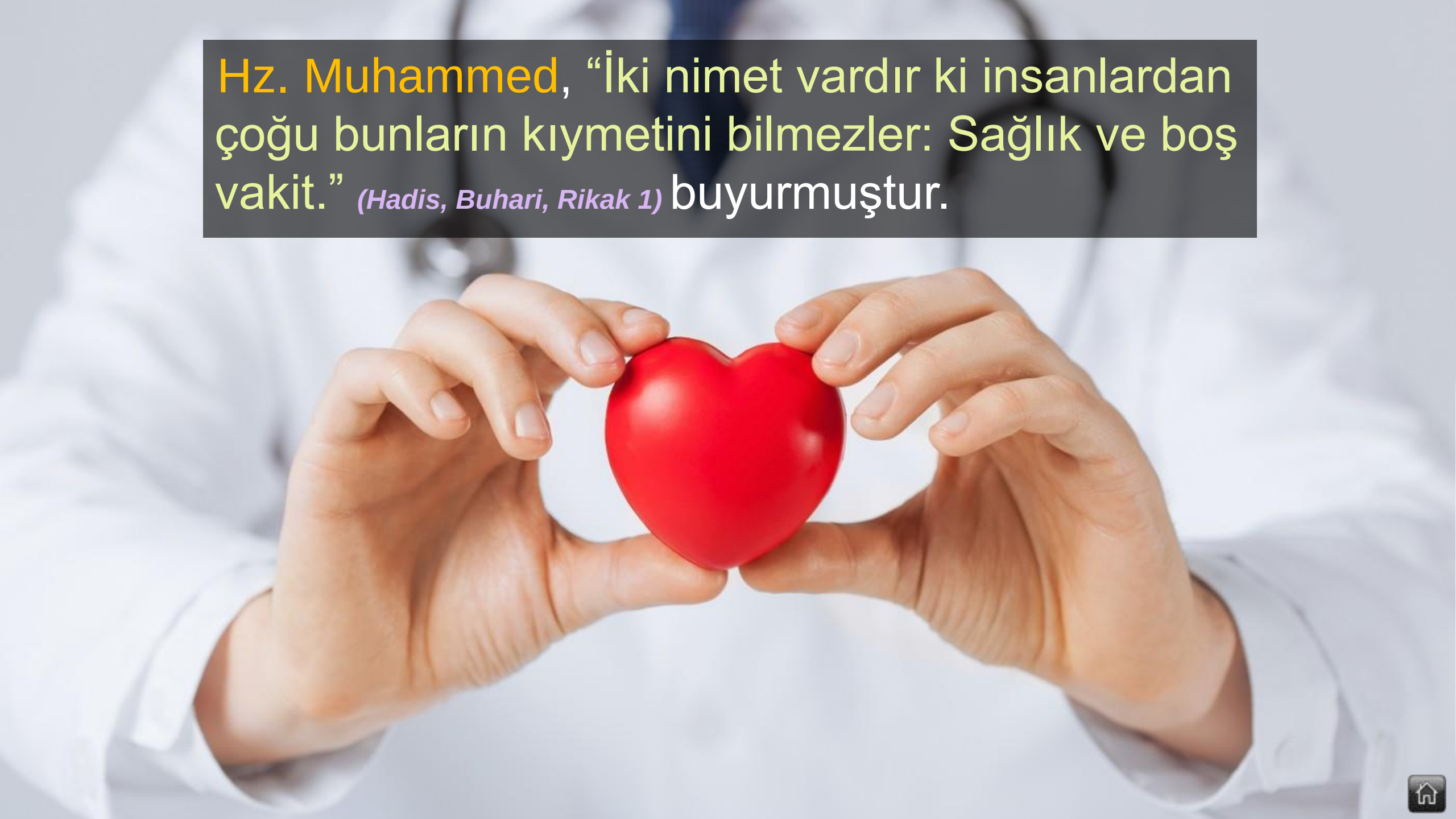

Peygamberimizin (s.a.v.) bu dünyada yaptığı en son şey, dişlerini misvaklamaktı.

(Buhari, Meğazi 83).

İslam, diğer dinlere mensup kimselerin hayat haklarını da koruma altına alır. Savaş halinde olsa bile, fiilen savaşa katılmayan, kadına, din görevlilerine, sadece işiyle uğraşan esnafa, çocuklara, yaşlılara, esirlere ve savunmasız yaralılara dokunulmaz **(Muhammed Ebu Zehra, İslam'da Savaş Kavramı, Fikir Yay., İstanbul 1985, s. 79-84)**.

Ne yazık ki, yakın zamana kadar ABD'de insanlar sırf zenci olarak doğdukları için ayrım görmekteydi.

Hz. Ebu Bekir ve Hz. Ömer, muhtaçlar için gerekli harcamaları devlet hazinesinden karşılamışlardır. Bu konuda kişinin din ve milliyetine bakılmamıştır. Hz. Ömer böyle ihtiyaç içinde olan gayrimüslimlerden vergiyi kaldırmış, bazı dönemlerde de çalışamayacak kadar hasta ve yaşlılara, engellilere devlet maaş bağlamıştır.

İslam'da yardımlaşmak ve yardım etmek konusunda *(fakir, miskin)* din ayrımı yoktur!

Eğitim Hakkı

Hz. Muhammed, sadece dinî ilimleri öğrenmeye teşvik etmekle kalmamış, ihtiyaç duyulan bütün ilimlerin de öğrenmesini istemiştir. Nitekim Rasulullah ashab-ı kiramdan Zeyd ibn Sabit'ten İbranice öğrenmesini istemiştir *(Hadis, Ahmet ibn Hanbel, Müsned, V, 182).*

Kızlar Okutulmalıdır!

İslam'ın "Oku!"emri hem kadın hem de erkeğe yöneliktir. İslam'da kızların eğitim almasını engelleyen hiçbir sağlam bilgi yoktur. Bilen, her zaman üstündür. Çünkü "Hiç bilenlerle bilmeyenler bir olur mu?" *(Kur'an, Zümer (39) 9).* **Ayrıca Rasulullah'ın ifadesiyle, "İlim öğrenmek her Müslüman kadın ve erkeğe farzdır."** *(İbn Mace, Mukaddime 17).* **Aksini ifade eden görüşlerin, İslamiyet'le ilgisi yoktur!**

Dünyanın İlk Üniversitesini Kuran Kadın: Fatıma el-Fihri

Fatıma el-Fihri'ye *(ö. 880)* babasından büyük bir miras kalmıştı. Fatıma bu servetin tamamını Fas'taki halkın ihtiyaçlarına uygun kullanmaya karar verdi. 841 yılında Fas'ın Fes şehrinde yaptırdığı Karaviyyin Üniversitesinde din bilimleri yanında astronomi, mantık, aritmetik, coğrafya ve tıp eğitimi de veriliyordu. Karaviyyin Üniversitesi UNESCO'nun Dünya Mirasları Listesinde dünyanın en eski üniversitesi olarak yer almaktadır.

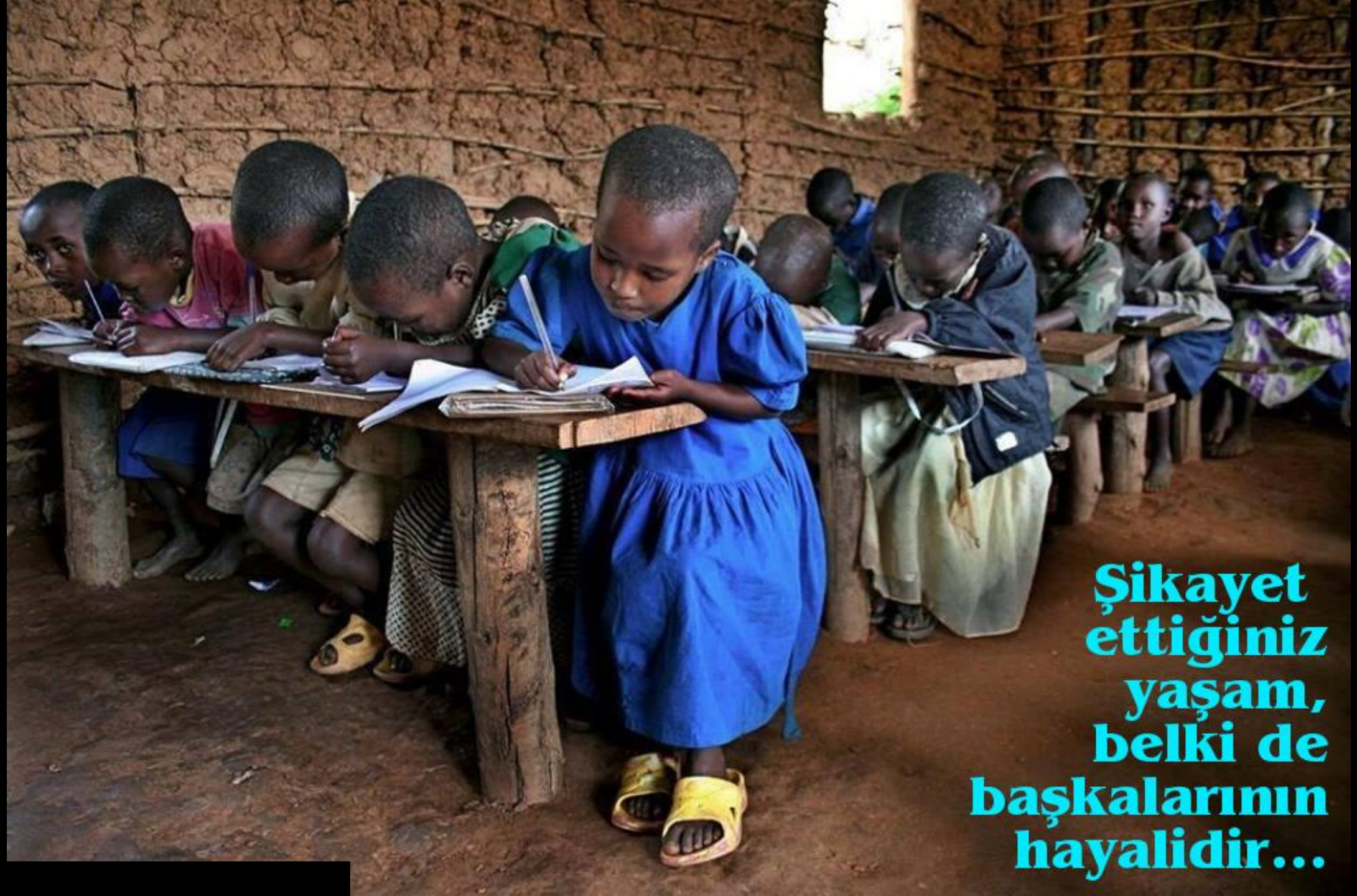
Şikayet
ettiğiniz
yaşam,
belki de
başkalarının
hayalidir...

Düşünce ve İfade Özgürlüğü

Hz. Muhammed ve ashabı, eleştirilmekten rahatsız olmadılar. Varsa yanlış uygulamaları, bunların açık yüreklilikle dile getirilmesini istediler ve bu konuda hoşgörülü davrandılar.

Hz. Ömer ve Düşünce Özgürlüğü

Hz. Ömer bir Cuma günü hutbeye çıkmıştı. Biri kalkarak haykırdı: “Ya Ömer! Bu gün seni dinlemeyeceğiz.” Hz. Ömer sebebini sorunca, “Hazineden herkese kumaş dağıtılmıştı. Hiç kimseye tam bir elbise çıkmadı. Ancak görüyorum ki sana tam bir elbise çıkmış ve sen o elbiseyle bize önderlik ediyorsun *(demek ki kendine daha fazla ayırdın)*.” cevabını aldı.

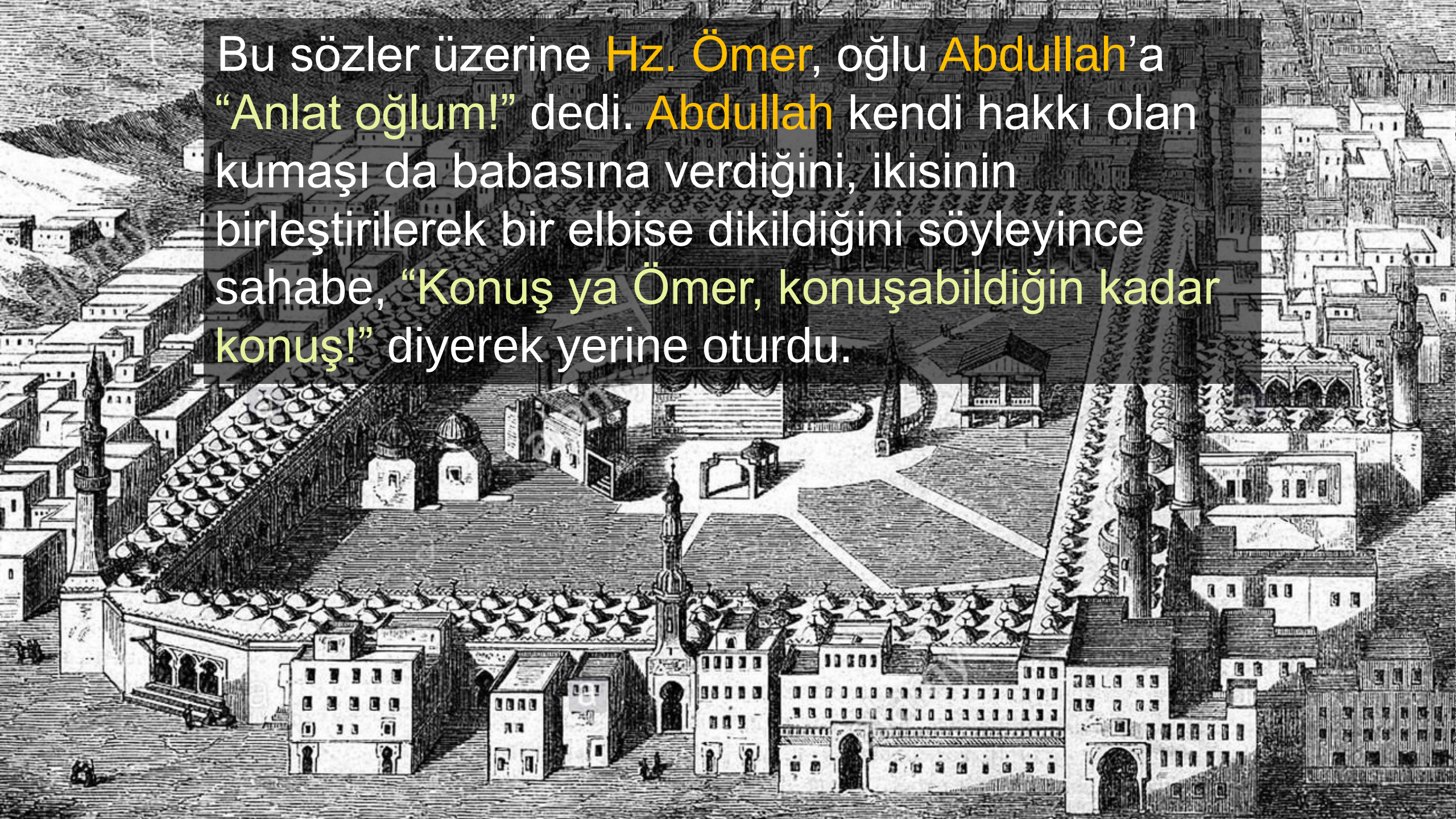

Bu sözler üzerine Hz. Ömer, oğlu Abdullah'a "Anlat oğlum!" dedi. Abdullah kendi hakkı olan kumaşı da babasına verdiğini, ikisinin birleştirilerek bir elbise dikildiğini söyleyince sahabe, "Konuş ya Ömer, konuşabildiğin kadar konuş!" diyerek yerine oturdu.

Dinden Çıkan (Mürted) Öldürülür Mü?

Mezhepler, mürtedin katlinin vacip olduğunu söylerler. Fakat Kur'an'da mürtedler için dünyevi değil, ahirete yönelik ceza, yani lanet vardır (Bakara [2] 217; Al-i İmran [3] 85-87).

"Onlar ki inandılar, sonra küfre saptılar; yine inandılar, tekrar küfre saptılar, sonra da küfrü artırdılar; işte Allah onları affetmeyecek, onları hiçbir yola kılavuzlamayacaktır." (Nisa [4] 137).

Bu ayete göre kişi dinden çıkıyor, tekrar Müslüman oluyor, ardından yine dinden çıkıyor. Dinden çıkan öldürülecekse o zaman ikinci kez nasıl iman edebilecek?

Gayri Müslimleri Dost Edinmek Günah Mıdır?

Maide suresinin 51. ayeti birçok mealde, "...Yahudi ve Hıristiyanları dost edinmeyin." şeklinde çevrilir. Oysaki ayette dost *(refik, sadik, halil...)* değil, 'veli *(çoğulu evliya - اَوْلِيَاءَ)*' edinmeyin denilir. Veli ise, yakın dost, birinin işini üstlenen, bir ülkeyi yöneten demektir. Al-i İmran suresinin 75. ayetinden kitap ehlinin hepsinin aynı olmadığını, içlerinde sorumluluk sahiplerinin olduğu gibi sorumluluk sahibi olmayanlarının da bulunduğunu öğreniyoruz.

Mümtahine suresinin 9. ayeti ise bize, dost edinmememiz gereken kişilerin özelliklerini sıralar: "Allah sadece, sizinle din konusunda savaşanları, sizi yurdunuzdan çıkaranları ve sizin çıkarılmanıza yardımcı olanları dost edinmenizi yasaklar..."

Dost edinmememiz istenilen kişiler, kendi halinde, komşularımız, iş arkadaşlarımız gibi kişiler değil, inançlarından dolayı zulmeden ve savaşan kimselerdir.

İbadet Özgürlüğü

Müslümanlar Hz. Muhammed döneminden itibaren diğer din mensuplarının ibadetlerini yapabilmesi için her türlü kolaylığı göstermişlerdir.

Necranlı Hıristiyanlar, Mescid-i Nebi'de İbadetlerini Serbestçe Yerine Getirdiler

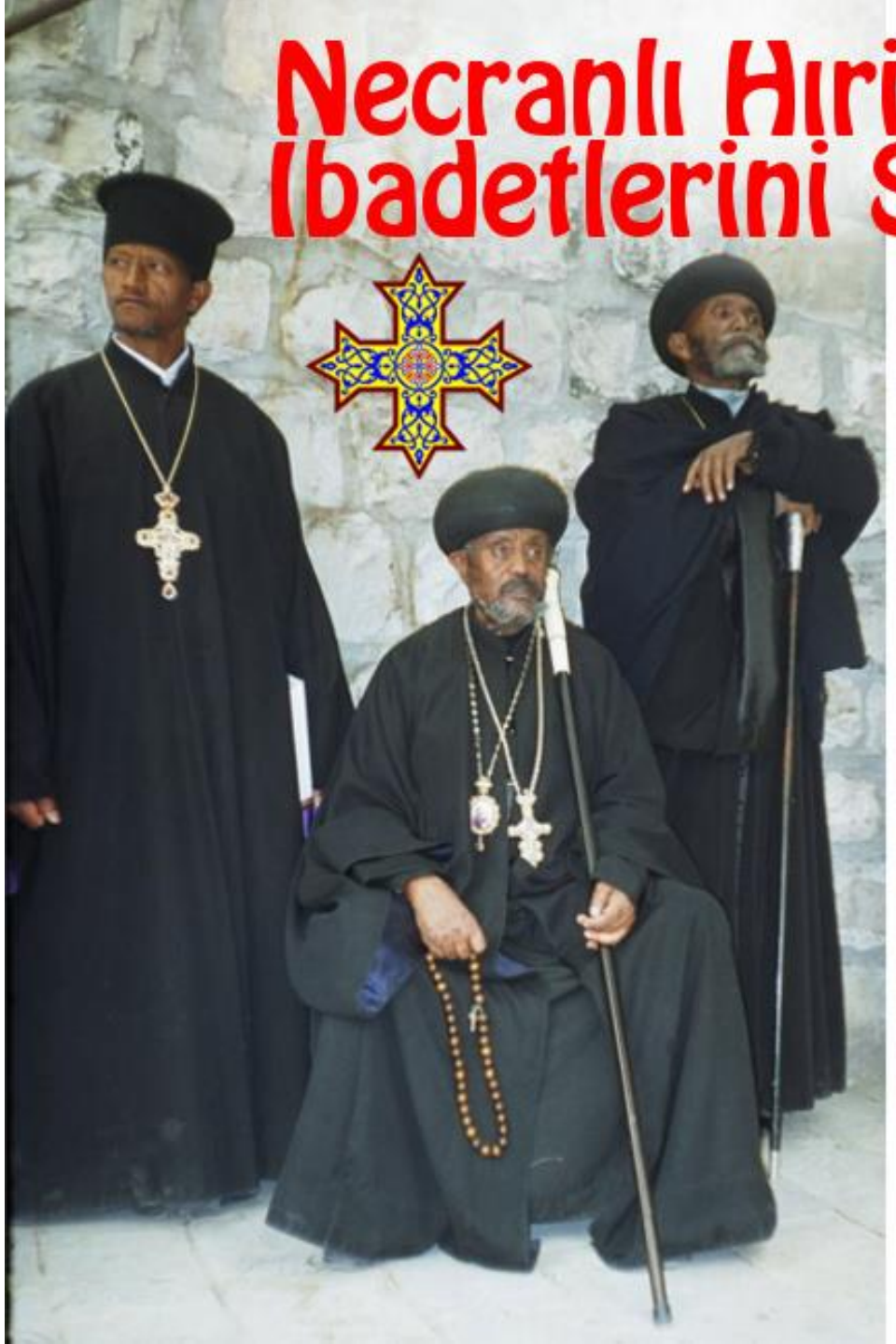

Hz. Muhammed'in Suudi Arabistan'ın güneyinde, Yemen sınırındaki Hıristiyan Necran'lılara yazdığı mektubun ardından onunla görüşmek ve tartışmak için 60 kişilik bir din adamı grubu geldi. Necran heyeti ikindi namazından sonra mescide girdiler. İbadet vakitleri yaklaşmıştı. Kalkıp Rasulullah'ın mescidinde ibadetlerini edâya başladılar. Ashab onlara engel olmak istedi, fakat Rasulullah: "Onları bırakın" dedi. Bunun üzerine doğu istikametine yönelip ibadetlerini yerine getirdiler *(Ibn Hişâm, es-Sîretü'n-Nebeviyye, Mısır 1936, II, 224'den naklen: Mehmet Aydın, Müslümanların Hıristiyanlığa Karşı Yazdığı Reddiyeler ve Tartışma Konuları, Konya 1989, 28; İbn Sa'd, et-Tabakat, Beyrut 1957, I, 357'den naklen: Mustafa Fayda, "Hz. Muhammed'in Necranlı Hıristiyanlarla Görüşmesi ve Mubâhale," İslâm İlimleri Enstitüsü Derg., II, Ankara 1975, 145; İbn Kayyim el-Cevziyye, Zâdu'l-Meâd, İstanbul 1990, IV, 176).*

Mısır’da 10 milyondan fazla *(%12)* Kıpti Hıristiyan nüfus var. Lübnan, Suriye’deki Hıristiyanlar iki bin yıldır orada yaşıyorlar. Fakat Endülüs’te bir tane bile Müslüman bırakılmadı!

Kuzguncuk’ta *(Üsküdar-İstanbul)* cami, kilise ve sinagog yan yanadır.

Dine Girdikten Sonra Zorlama Var Mı?

İddiaya göre dine girmek konusunda zorlama yoktur, fakat girdikten sonra zorlama, baskı hatta öldürülme bile vardır. Bu iddiayı en başta Kur'an'ın "**Dinin içinde zorlama yoktur** *(La ikrahe fid-din)*" *(Bakara [2] 256)* ve "**Dileyen iman etsin, dileyen inkâr etsin**" *(Kehf [18] 29)* ayetleri ortadan kaldırmaktadır. Nebi-Rasuller *(peygamberler)* bile insanları zorlama yetkisine sahip değillerdi *(Ğaşiye [88] 21-22; Kaf [50] 45; Yunus [10] 99)*. Örneğin Nuh Nebi eşini *(Tahrim [66] 10)* ve oğlunu *(Hud [11] 42-43)* zorlamadı. Onlar da inanmamayı tercih ettiler. Zaten insanların çoğu inanmayacaktır *(Yusuf [12] 103)*.

Zorla yaptırılan ibadetlerde Allah'ın rızası ve huşu *(Mü'minun [23] 2)* olmayacaktır. Baskı sonucu iki yüzlülük *(münafıklık)*, sahtekârlık oluşur. Kur'an, ibadet etmeyenlerin öldürülebilmelerine izin vermez. Kısas, savaş ortamı ve terör suçu dışında birisini öldürmek *(Bakara [2] 178; Hac [22] 39; Maide [5] 33)*, tüm insanları öldürmekle eş tutulmuştur *(Maide [5] 32)*.

Dolayısıyla dinde zorlama yoktur. Dileyen kulluk eder, dileyen de etmez. Herkes özgür iradesiyle yaptıklarının karşılığını ahirette görecektir.

Özel Yaşamın Gizliliği Hakkı

Özel yaşamın gizliliği ve dokunulmazlığı, İslam dininde daha çok mahremiyet kelimesiyle ifade edilir. Özel yaşamın gizliliğine dikkat edilmesi, herkesin en tabii haklarındandır. İnsanlar fıtratları gereği mahremiyet sınırlarına dikkat edilmesini isterler.

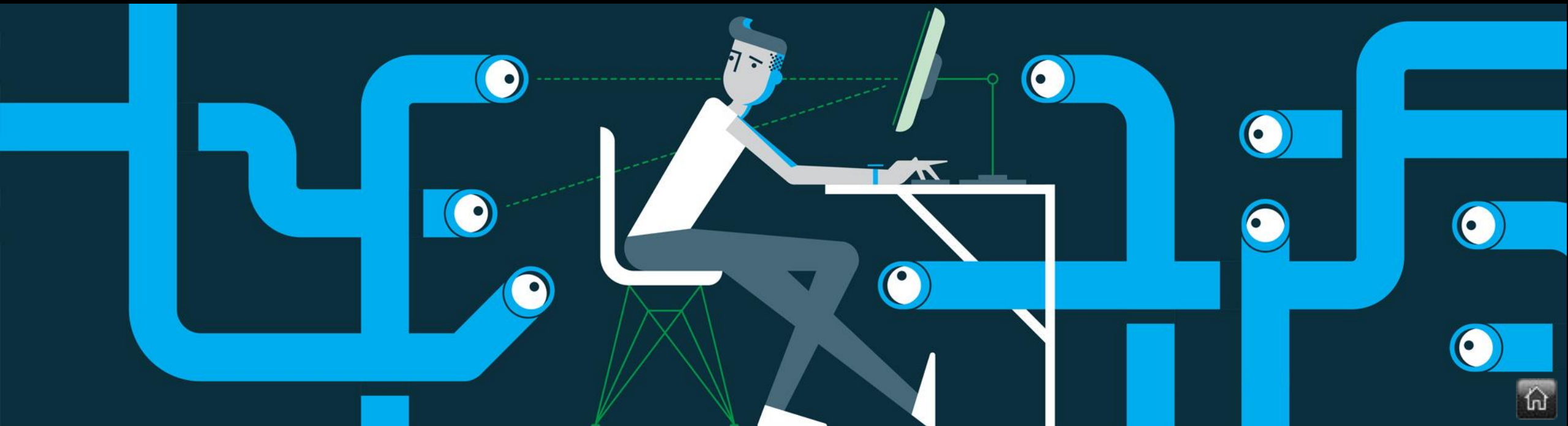

“Birbirinizin suç ve ayıplarını araştırmayınız.” ***(Kur’an, Hucurat 12).***

“Her duyduğunu söylemesi, kişiye günah olarak yeter.’’

(Hadis, Ebu Davud, Edeb 80).

“Sırrın senin esirindir. Eğer onu söylersen, sen onun esiri olursun.” Hz. Ali

Nur suresinin 58. ayetine göre, insanların kıyafetlerini çıkardıkları belirli vakitlerde anne babanın yanına girmek isteyen küçük çocuklar bile izin isteyerek yanlarına girmelidir. Ama aynı ayete göre aynı şekilde anne baba da, çocukları küçük bile olsa yanlarına, izin almadan girmeyeceklerdir. Her insanın özel hayatı, küçük bir çocuk olsa bile, önemsenmelidir.

Harvard Üniversitesi, Adaletle İlgili Ayet Astı

Dünyanın en iyi üniversitelerinden biri olarak gösterilen Harvard Üniversitesi, Hukuk Fakültesi Kütüphanesi'nin girişine, adalet kavramını en iyi anlatan ifadelerin bir araya getirildiği '**Adalet Sözcükleri**' (Words of Justice) isimli sergi kapsamında, Nisa Suresi'nin 135. ayetine de yer verdi. Fakülte yönetimi tarafından '**Adaletin, tarihteki en büyük anlatımlarından biri**' olarak tanımlanan ayet, Aziz Augustinus ve Magna Carta'dan alıntıların bulunduğu giriş bölümüne konuldu. İnsanları, sonuçları ne olursa olsun âdil olmaya çağıran Nisa Suresi'nin 135. ayetinde mealen şöyle deniliyor: **"Ey iman edenler! Haktan yana olup var gücünüzle ve bütün işlerinizde adaleti gerçekleştirin. Allah için şahitlik eden insanlar olun. Bu hükmünüz ve şahitliğiniz isterse bizzat kendiniz, anneniz, babanız ve yakın akrabalarınız aleyhinde olsun. İsterse onlar zengin veya fakir bulunsun; çünkü Allah her ikisine de sizden daha yakındır. Onun için, sakın nefsinizin arzusuna uyarak adaletten ayrılmayın. Eğer dilinizi eğip bükerek gerçeği olduğu gibi söylemekten çekinir veya büsbütün şahitlikten kaçarsanız, iyi bilin ki Allah bütün yaptıklarınızdan haberdardır."**

(Haber7.com., "Harvard Üniversitesi'ne Kur'an ayeti astılar," 26 Ocak 2013).

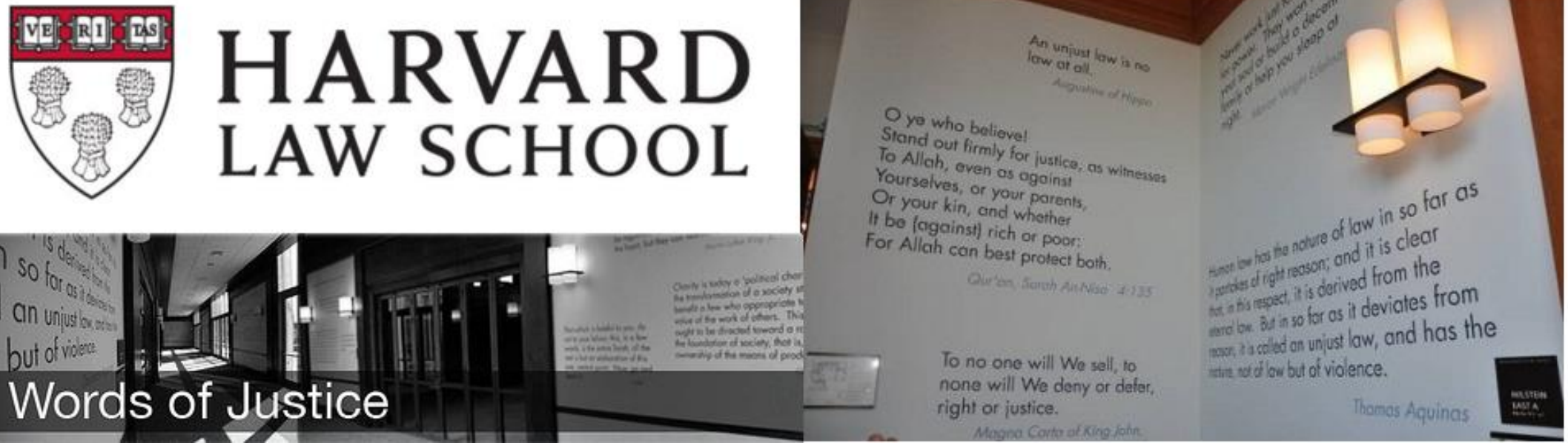

Kur’an’dan Mesajlar

“Topluca Allah'ın ipine sımsıkı sarılınız, ayrılığa düşmeyiniz, Allah'ın size olan nimetini hatırlayınız; hani birbirinize düşmandınız da, O kalplerinizi kaynaştırdı ve O'nun lütfu ile kardeş oldunuz. Ateşli bir çukurun kenarındayken, ondan sizi O kurtardı. İşte Allah, ayetlerini size böyle açıklıyor ki doğru yolu bulasınız.

Sizden hayra çağıran, iyiliği emredip kötülüğü meneden bir grup bulunsun. İşte onlar kurtuluşa erenlerdir. Hakikatin bütün kanıtları kendilerine geldikten sonra ihtilafa düşüp parçalananlar gibi olmayınız. İşte bunlar için feci bir azap vardır.” ***(Kur’an, Al-i İmran 103-105).***

Kur’an insanlar arasında düşünce ayrılıklarının bulunmasını, insanın yaratılış hikmetine ve özelliklerine bağlar. Makul çizgide kalması halinde bu ayrılıkların insanlar arasında rekabete, dolayısıyla toplumun ilerlemesine ve kalkınmasına yardımcı olacağı da açıktır. Ancak İslam düşünce ayrılığının düşmanlığa dönüşmesini, insanları çekişen ve vuruşan kamplara ayırmasını müsamaha ile karşılamaz.

Kaynakça

- İlmihal, İman ve İbadetler, c. 1-2, Türkiye Diyanet Vakfı Yay., Ankara 2008.
- İslam Ansiklopedisi, Türkiye Diyanet Vakfı İslam Araştırmaları Merkezi, İstanbul.
- Numan Konaklı, Hüseyin Çınar, Süleyman Emiroğlu, Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi, 10. Sınıf, MEB, Ankara 2018.
- Recai Doğan, Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi, 10. Sınıf, Nev Kitap, Ankara 2018.